Adriaan Roland Holstschool
Daar komt leren tot leven.

Met deze schoolgids leer je ons beter kennen.

2026/2027

De vraag is niet, wat de mens moet
kunnen en weten teneinde zich in
de bestaande sociale orde te
kunnen invoegen;

maar wel, wat er in aanleg in de
mens aanwezig is en in hem
ontwikkeld kan worden.

Pas dan kan de opgroeiende
generatie de maatschappij steeds
opnieuw met nieuwe krachten
verrijken.

Rudolf Steiner

Contactgegevens:

bezoekadres:	Prins Hendriklaan 56-58	1862 EL Bergen (nh)
postadres:	Postbus 145	1860 AC Bergen (nh)

telefoon:	072 – 581 36 13
e-mail:	**info@arhbergen.nl**
website:	**www.arhbergen.nl**

bankrekening:	NL88 TRIO 0212 1955 57 (alleen voor ouderbijdrage)
	NL60 TRIO 0212 1834 51 (werkrekening school)
	beide rekeningen t.n.v. Stichting Vrijescholen Ithaka

Inhoudsopgave

1 Voorwoord **7**

2 De Adriaan Roland Holstschool **8**
2.1 Waar staat de Vrije School voor? 8
2.2 Geschiedenis van onze school 9
2.3 Oriëntatie en aanmelding 9
2.3.1 Plaatsing van nieuwe kleuters 9
2.3.2 Plaatsing Michaëlklas 10
2.3.3 Zij-instroom 10
2.3.4 Toelating kinderen met een handicap in de reguliere klassen. 10
2.3.5 Schorsing en verwijdering 11
2.4 Kwaliteit en veiligheid op school 11

3 Het leerplan en de praktijk van het onderwijs **12**
3.1 Ontwikkeling als leidraad 12
3.2 Peuterspeelgroep 'Windekind' 12
3.3 Kleuterklassen 12
3.4 Klas 1 tot en met 6 12
3.5 De Michaëlklas 13
3.6 Het aanbod van vaklessen 14
3.6.1 Beweging: euritmie en gymnastiek 14
3.6.2 Handvaardigheid, handwerken en houtbewerking 14
3.6.3 Schilderen en vormtekenen 14
3.6.4 Vreemde talen 15
3.6.5 Muziekonderwijs 15
3.6.6 Tuinbouw 15
3.6.7 Toneel 15
3.6.8 Computergebruik 15

4 Het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen **16**
4.1 Inleiding 16
4.2 Kleuterontwikkeling 16
4.3 Toetsen in klas 1 tot en met 6 16
4.3.1 Toetsresultaten 17
4.3.2 Schooladvies 17
4.3.3 Zorg voor een gezonde sociaal-emotioneel ontwikkeling 17
4.4 Klassen- en kinderbespreking 18
4.5 Verslaglegging naar ouders – de getuigschriften 18
4.6 Leerlingdossier 18
4.6.1 Zorgstructuur – Samenwerkingsverband PO Noord-Kennemerland 19
4.6.2 Dyslexieprotocol 19

5 Ouders in de school 20
5.1 Betrokkenheid van ouders bij de school 20
5.1.1 Klassenouders 20
5.1.2 De verkeersouder 20
5.1.3 De schoonmaak 20
5.2 Communicatie tussen de school en de ouders 21
5.2.1 Contact over uw kind 21
5.2.2 Contact over de klas 21
5.2.3 Contact over de school 21
5.2.3.1 Het klassenouderoverleg 21
5.2.3.2 De nieuwsbrief en website 21
5.2.3.3 Het digitale ouderportaal "Parro" 21
5.3 Vrijwillige Ouderbijdrage 22
5.3.1 Meerdere kinderen op verschillende vrije scholen 22
5.3.2 Betaling vrijwillige ouderbijdrage 22
5.4 Bescherming privacy AVG 23
5.4.1 Administratie 23
5.4.2 Beeldmateriaal en leerlingenwerk 23
5.4.3 Klachtenregelingen/vertrouwenspersonen 24

6 Praktische zaken 25
6.1 Schooltijden 25
6.2 Vakanties schooljaar 2026-2027 25
6.3 Studiedagen/vrije middagen schooljaar 2025-20256 25
6.4 Start schooljaar 25
6.4.1 Einde schooljaar 25
6.5 De schooldag 26
6.5.1 Begin 26
6.5.2 Pauzetijden 26
6.5.3 Einde van de schooldag 26
6.6 Urenverantwoording 27
6.7 Schoolregels 28
6.7.1 Telefoon 29
6.7.2 Auto's en fietsen 29
6.8 Lesverzuim 29
6.8.1 Ziekte 29
6.8.2 Besmettelijke kwalen en ziektes 29
6.8.3 Protocol hoofdluis 29
6.8.4 Procedure bij lesverzuim 29
6.8.5 Vakantieverlof 30
6.8.6 Verlof wegens gewichtige omstandigheden 30
6.9 Verzekeringen 30
6.10 Aanvraag vergoeding vervoerskosten 30

7 Schoolondersteuningsprofiel (SOP) 31
7.1 Wat is een schoolondersteuningsprofiel? 31
7.2 Waarom een schoolondersteuningsprofiel? 31
7.3 Het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband 31
7.4 Begrippen en afkortingen 32
7.5 De wettelijke context 33
7.6 Hoorrecht 33
7.7 Procedures 33
7.8 Aanvullende documenten 34
7.9 Wat is passend onderwijs? 34
7.10 Samenwerking binnen het samenwerkingsverband Passend primair onderwijs Noord-Kennemerland (PPO-NK) 34
7.11 Ouders en kind 35
7.12 Visie op onderwijsondersteuning en de ambitie 35
7.13 Onze uitgangssituatie 35
7.14 Michaëlklas 36
7.15 Maatschappelijke ontwikkelingen 37
7.16 Onze leerlingpopulatie 38
7.17 Sociaal netwerk 40
7.18 Inrichting onderwijsondersteuning 40
7.19 Ons schoolondersteuningsprofiel 40
7.20 De leerling heeft specifieke behoefte aan een leeromgeving die voorspelbaar en gestructureerd is. 41
7.21 De leerling heeft specifieke behoefte aan uitdagend en aangepast onderwijs binnen een eigen leerlijn, omdat hij/zij naar verwachting het fundamentele niveau (1F) niet haalt. 41
7.22 De leerling heeft specifieke behoefte aan een uitdagende, verrijkende, verdiepende en verbrede leeromgeving, die verdergaat dan het bestaande curriculum. 42
7.23 De leerling heeft specifieke behoefte aan een taalrijke leeromgeving, waarbij hij/zij taalvaardigheden ontwikkelt in een communicatief ingestelde omgeving waarbij er veel interactie is tussen spreker en ontvanger. 43
7.24 De leerling heeft specifieke behoefte aan oplossingsgerichte gedragsinterventietechnieken die de leerling zelfstandig toepast in verschillende situaties. 43
7.25 De leerling heeft specifieke behoefte aan passend leesonderwijs om leeftijdsadequate teksten te lezen en te begrijpen. 43
7.26 leerling heeft specifieke behoefte aan passend rekenonderwijs om leeftijdsadequate rekenstrategieën toe te passen. 44
7.27 De leerling heeft specifieke behoefte aan een aangepaste, compenserende en oegankelijke omgeving (lichamelijk, audiologisch en/of visueel). 44
7.28 De leerling heeft specifieke behoefte om zijn/haar leren te ontwikkelen en zichzelf bij te kunnen sturen in het leren (executieve functies). 44
7.29 Ondersteuningsniveaus 45
7.30 Werkwijze 46
7.31 Grenzen aan de ondersteuning van onze school 47

8 Contactgegevens 49
8.1 Stichting Vrijescholen Ithaka 49
8.1.1 Bestuur 49
8.1.2 Schoolleiding 49
8.1.3 Medezeggenschapsraad (MR & GMR) 49
8.1.4 Het lerarenteam 50
8.2 Externe contacten 51
8.2.1 GGD Hollands Noorden 51
8.2.2 Extern vertrouwenspersoon 51
8.2.3 Buitenschoolse opvang Alles Kits 51
8.3 Contacten vrijeschool beweging 52
8.3.1 Vereniging van vrijescholen 52
8.3.2 BVS Schooladvies 52
8.3.3 Hogeschool Leiden - vrijeschool PABO 52
8.3.4 VBS- vereniging van algemeen bijzondere scholen 53
8.3.5 Vereniging voor Vrije Opvoedkunst (VOK) 53
8.3.6 Stichting Internationaal Hulpfonds voor vrijeschoolpedagogie 53

9 Aanbevolen literatuur 54
9.1 Onderwijs 54
9.2 Opvoeding 54
9.3 Gezondheid en ziekte 54
9.4 Antroposofie 54
9.5 Overige Vrije Scholen 54

1 Voorwoord

Voor u ziet u de schoolgids 2026 – 2027 van de Adriaan Roland Holstschool voor vrijeschool basisonderwijs in Bergen. In deze gids vindt u informatie over het onderwijs, de organisatie en wetenswaardigheden over de school.

Naast deze schoolgids kunt u ook alle informatie en ontwikkelingen in de school en relevante schooldocumenten op onze website vinden. Wij wensen u en uw kind(eren) een goed schooljaar toe!

2 De Adriaan Roland Holstschool

De Adriaan Roland Holstschool (ARH) voor vrijeschool basisonderwijs maakt deel uit van de over de hele wereld verspreide vrijeschool beweging. De beweging telt nu ruim 1000 scholen, waarvan ruim 100 in Nederland. Onze school telt gemiddeld 240 leerlingen, verdeeld over 3 kleuterklassen, 6 lagere schoolklassen en de Michaëlklas.

De ARH staat open voor alle kinderen. Leerkrachten, medewerkers en bestuur hebben als uitgangspunt om zonder vooroordelen met iedereen om te gaan, onafhankelijk van sociale, culturele, religieuze of etnische achtergrond. Ook worden er regelmatig zij-instromers van andere scholen aangemeld. Onze school heeft een regio-functie. Hoewel de meeste kinderen in de gemeente Bergen wonen, komen er ook veel kinderen uit de omringende gemeenten naar onze school.

2.1 Waar staat de Vrije School voor?

"Onderwijs is niet het vullen van een vat, maar het ontsteken van een vuur"

Deze uitspraak van de Griekse wijsgeer Heraclitus geeft duidelijk aan waar de vrijeschool voor staat. De leerstof wordt beschouwd als ontwikkelingsstof: het is in de eerste plaats een hulpmiddel om het kind in haar of zijn ontwikkeling te begeleiden. Het kind ontwikkelt zich door wat het aangeboden krijgt: de verhalen, het schilderen, het handwerken, taal en rekenen. De vakken zijn afgestemd op de ontwikkelingsfase van het kind.

Kleuters hebben een innerlijke drang tot nabootsen. Daarom moet alles wat in de kleuterklassen wordt aangeboden een kwaliteit hebben die deze nabootsing een vormende waarde geeft. In de leeftijdsfase van 7 tot 14 jaar volgt het kind graag een liefdevolle autoriteit. De leerkracht gaat het kind vóór in het leren kennen van de wereld.

Naarmate het kind dichter bij de derde leeftijdsfase komt (14 tot 21 jaar), maakt het meer gebruik van het denken, van abstracties. Zo is er een ontwikkeling door onze school van nadoen, via navoelen en meebeleven, naar nadenken. Door middel van dit proces willen wij de kinderen vooruit helpen in hun ontwikkeling.

Goed onderwijs spreekt niet alleen het denken aan, maar ook het gevoel en het handelen, de wil. Een evenwichtige ontwikkeling van hoofd, hart en handen, een ontwikkeling van de gehele mens, is in het vrijeschool onderwijs essentieel. Het doel is de kinderen op te voeden tot zelfstandig, vrij denkende, sociaal voelende en creatief handelende mensen in een steeds veranderende samenleving. Ons leerplan kan gezien worden als een ondersteuning van deze weg.

2.2 Geschiedenis van onze school

De eerste vrijeschool werd in september 1919 opgericht in Stuttgart, onder leiding van Rudolf Steiner. Dit gebeurde op verzoek van arbeiders van de "Waldorf Astoria" sigarettenfabriek. In vele landen wordt daarom de naam Waldorfschool gebruikt.

In 1947 introduceerde Lena Struik met 4 kinderen in huize "De Arend" te Schoorl het vrijeschool onderwijs in onze regio. Dit leidde korte tijd daarna tot de oprichting van de Vrije School Bergen. In de loop der jaren groeide hieruit een volwaardige kleuter- en lagere school, die later de naam 'Adriaan Roland Holstschool voor vrijeschool basisonderwijs' kreeg. Vervolgens werd een 'bovenbouw', de 'Adriaan Roland Holstschool voor voortgezet vrijeschool onderwijs' opgericht.

Sinds 1972 bewonen we onze huidige locatie aan de Prins Hendriklaan te Bergen. In 1989 werd het gebouw uitgebreid met een vleugel waar de huidige kleuterklassen in zijn ondergebracht en een aula, waar we met alle leerlingen in samen kunnen komen.

In 2012 is de verbouwing rond de patio gerealiseerd, wat een heel open ruimte heeft opgeleverd in het hart van de school.

In februari 2020 is de Michaëlklas van start gegaan met 4 leerlingen. Daar is een voorbereidingstijd van ongeveer drie jaar aan vooraf gegaan. Het initiatief werd genomen door twee ouders die beiden een kind met een beperking hebben en een school voor hun kind zochten; een school waar niet alleen onderwijs op maat werd gegeven, maar waar ook de idee van 'inclusief onderwijs' wordt omarmd.

2.3 Oriëntatie en aanmelding

Heeft u belangstelling voor het onderwijs op onze school, dan kunt u een afspraak maken voor een gesprek. U kunt daarvoor het beste een mail sturen met uw contactgegevens en de geboortedatum van uw kind:
Mail: **secretariaat@arhbergen.nl**
Telefonisch contact met school kan natuurlijk ook: 072 - 581 36 13

Tevens worden er periodiek informatiemiddagen georganiseerd over de pedagogische en menskundige achtergrond van het vrijeschoolonderwijs. Hier kunt u al uw vragen stellen over ons onderwijs. Houd hiervoor de website in de gaten.

2.3.1 Plaatsing van nieuwe kleuters

Het starten van kleuters op onze school gaat als volgt:

- Nieuwe kleuters zijn welkom vanaf het moment dat zij 4 jaar worden.
- Het eerste half jaar komen de kleuters in de regel nog niet op woensdag. Dit in overleg met ouders.
- Vanaf 5 jaar hebben kleuters ook op de dinsdagmiddag school.

In de laatste maand voor de zomervakantie worden geen nieuwe leerlingen geplaatst.

2.3.2 Plaatsing Michaëlklas

Wilt u uw kind aanmelden voor onze Michaëlklas, dan kunt u een mail naar de IB-er sturen met een korte omschrijving van uw kind. Zij zal in overleg met het SWV-PPO NK uw aanmelding bekijken en afstemmen of uw kind voor deze klas in aanmerking komt.

2.3.3 Zij-instroom

Wilt u uw kind vanuit een andere school aanmelden, dan gaat dit volgens een aantal stappen. Het aannemen van leerlingen wordt gecoördineerd door de intern begeleider:

- Allereerst zal er een oriënterend gesprek zijn met de intern begeleider.
- Vervolgens is er contact met de huidige school van het kind. Wanneer hier verder geen vragen uit voortkomen, worden er meeloopdagen afgesproken.
- In sommige gevallen wordt er besloten dat de leerkracht of IB-er vooraf op de huidige school komt observeren.
- Na deze stappen volgt er een gesprek of er tot aanname over gegaan zal worden.

2.3.4 Toelating kinderen met een handicap in de reguliere klassen.

Bij het aanmelden van een kind met een handicap wordt gekeken of de plaatsing functioneel en geïntegreerd mogelijk is. Dit betekent dat uw kind binnen de onderwijsmogelijkheden van school op haar/zijn eigen wijze moet kunnen meedoen met de activiteiten binnen een groep. Ook moet er een duidelijk ontwikkeling te zien zijn als resultaat van alle inzet en inspanning.

Bij de aanmelding lopen we de volgende punten langs:

- De mogelijkheden en belemmeringen van uw kind worden geïnventariseerd en welke extra begeleiding en/ of voorzieningen daarbij nodig zijn.
- We kijken of externe ambulante begeleiding en extra formatie nodig en mogelijk is.
- We kijken of het gewenste onderwijsaanbod, inclusief begeleiding, te realiseren is binnen onze school.
- Het is belangrijk dat het onderwijs aan de andere kinderen in de betreffende klas hiermee niet onder druk komt te staan.

Wanneer na het onderzoeken van het bovenstaande blijkt dat onze school kan bieden wat het kind nodig heeft, kan worden besloten of toelating haalbaar is. De voortgang op onze school is zinvol en reëel zolang er ontwikkeling te zien is, uw kind als zelfstandig geaccepteerd wordt door de klasgenoten en iedereen gedijt in deze situatie.

Met een handicap bedoelen we een visuele, verstandelijke of lichamelijke handicap, gehoor-, spraak- of taalproblemen, ernstige gedragsproblemen of aan autisme verwante problematiek.

2.3.5 Schorsing en verwijdering

Wat als een kind gedrag vertoont dat onacceptabel is en de veiligheid en/of het lesproces in de klas ernstig verstoort? Allereerst gaan we dan met het kind en haar/zijn ouder(s) in gesprek. Helpt dit niet dan kunnen er maatregelen volgen zoals beschreven in het gedragsprotocol.

2.4 Kwaliteit en veiligheid op school

Onze school staat voor kwalitatief hoogwaardig onderwijs. Dat vereist een veilige omgeving, zowel fysiek als mentaal. Hoe de school die omgeving nastreeft en borgt, staat beschreven in het veiligheidsplan. De schoolcontactpersoon is als eerste verantwoordelijk voor de veiligheid op school en ook voor de inhoud van het veiligheidsplan. De schoolcontactpersoon is Karina van Helmondt.

De directeur van de school verantwoordt zich over de kwaliteit van het onderwijs naar het bestuur, de medezeggenschapsraad (MR) en de inspectie van het onderwijs. Zij zien onder meer toe op de plannen, de realisatie daarvan, de inhoud van documenten en het onderwijsaanbod in de klas. De meest recente rapportage van de onderwijsinspectie is te lezen op de website van onze school, net als het schoolplan en deze schoolgids.

3 Het leerplan en de praktijk van het onderwijs

3.1 Ontwikkeling als leidraad

Het leerplan van de vrijeschool (inclusief het voortgezet onderwijs) is gebaseerd op de ontwikkelingsfasen van het kind van 4 tot en met 18 jaar. Daarbij is de leerstof geen doel op zichzelf. De leerstof is ontwikkelingsstof, die de kinderen ondersteunt in hun ontwikkeling naar de volwassenheid. Binnen het bestek van deze schoolgids wordt het leerplan in enkele korte typeringen weergegeven. Voor wie uitgebreider kennis wil maken met de achtergronden is er een literatuurlijst achterin deze gids en meer informatie te vinden op onze website. Ook zijn de leerkrachten graag bereid u meer over het leerplan voor de verschillende leerjaren te vertellen.

3.2 Peuterspeelgroep 'Windekind'

Peutergroep Windekind is gehuisvest in ons gebouw. De exploitatie van Windekind ligt bij Alleskits. Voor de kosten voor de opvang komt u in aanmerking voor kinderopvangtoeslag of subsidie van de gemeente.
Voor meer informatie kunt u terecht bij **Location — AllesKits Kinderopvang**

3.3 Kleuterklassen

Onze school heeft drie kleuterklassen, waarin 4 tot 6-jarige kleuters zitten. Zij blijven gedurende hun kleuterschooltijd bij dezelfde kleuterjuf. Enthousiast spelend en bewegend wil het jonge kind de wereld leren kennen en begrijpen. Het spel is de taal van het kind en zijn weg tot leren.

Aan de kleuters wordt daarom een omgeving geboden waar het kind vrij met mooie, natuurlijke materialen kan spelen. Zonder dat haar/zijn belevingswereld door invloed van de volwassen wereld wordt verstoord. Al spelend doen kinderen hun omgeving na.

Het kind krijgt bij haar/zijn geboorte vermogens mee waaronder: nabootsing, spel en scheppende fantasie, Dit moet worden behoed en gevoed. Herhaling, ritme en regelmaat bieden de kleuter houvast en wekken vertrouwen. De dagen in de kleuterklas zijn dan ook ritmisch opgebouwd. Daarin hebben sprookjes, versjes, liedjes, arbeid- en kringspelletjes, boetseren, tekenen, schilderen, scheuren, plakken, knippen en ook wekelijks brood en soep maken hun eigen plaats. Hierdoor wordt de basis gelegd waarop het kind kan uitgroeien tot een actief lerend schoolkind.

3.4 Klas 1 tot en met 6

Als het kind 'leerrijp' is, maakt het de overstap naar de eerste klas. Tot en met klas 6 zitten de kinderen bij leeftijdgenoten in hun eigen groep. Kinderen blijven in principe niet zitten; de sociaal-emotionele leeftijd van een kind weegt bij de groepsindeling zwaarder dan het leerniveau.
De leerstof is vooral een middel tot ontwikkeling en sluit zoveel mogelijk aan bij de leeftijdsfase van het kind. Op subtiele wijze komt het kind aan de hand van de vertelstof in aanraking met de achtereenvolgende bewustzijnsfasen uit de mensheidsgeschiedenis. In zekere zin verlopen zo de groei van het kind en de groei van de mensheid parallel. De vertelstof spiegelt de overeenkomstige ontwikkelingsfase van het kind. Op deze wijze voelt het kind zich gevoed en gesteund in zijn ontwikkeling.

Aan het begin van de ochtend wordt het periodeonderwijs gegeven. Dit houdt in dat de kinderen met de leerkracht gedurende drie à vier weken intensief met één vak bezig zijn. De eerste jaren zijn dit taal, rekenen en heemkunde, in de hogere klassen komen daar steeds meer wereld oriënterende vakken bij. Daarnaast zijn er vaklessen en oefenuren die elke week terugkomen.

Naast de periodes en vaklessen wordt de ontwikkeling van de kinderen ondersteund door de vertelstof. Iedere klas heeft zijn eigen verhalen.

3.5 De Michaëlklas

De Michaëlklas verwelkomt kinderen met verschillende beperkingen en uiteenlopende zorgvragen. Er is iedere dag een kindbegeleider van Esdégé Reigersdaal in de klas.

Er wordt gewerkt vanuit de visie van het vrijeschoolonderwijs, waarbij uitgegaan wordt van de ontwikkeling van met hoofd-hart-handen. Dat betekent dat het kind veel zal bewegen en zingen en naast de bekende schoolse vakken ook veel creatieve vakken heeft zoals schilderen, tekenen, boetseren en bakken.

De klas werkt met pictogrammen en ondersteunende gebaren, zodat informatie ook visueel wordt ondersteund. Via gericht spel en werk aan tafel wordt gewerkt aan de gestelde doelen. Ook is er extra ondersteuning in de klas, zo kan er bijvoorbeeld Leespraat, logopedie of fysiotherapie door externe medewerkers worden gegeven.

Het onderwijsaanbod in de Michaëlklas is een combinatie van vrijeschoolonderwijs en speciaal onderwijs. Het aanbod van leer- en ontwikkelingsstof en zorg is toegesneden op de behoeften van de kinderen. Voor ontwikkelingsdoelen zijn leerlijnen uitgezet met als doel een zo groot mogelijke ontwikkeling van de redzaamheid op lichamelijk, cognitief en sociaal-emotioneel gebied en de ontwikkeling in praktische zin. Daarnaast is er een leerlijn integratie (met de klassen van de vrijeschool).

De klas wordt ondersteund door een aan de school verbonden orthopedagoog. Er worden gedurende het schooljaar per kind multidisciplinaire overleggen gehouden. Alle betrokkenen zijn dan aanwezig en zo worden de begeleiding en de doelen op elkaar afgestemd.

3.6 Het aanbod van vaklessen

Onze school heeft een breed geschakeerd aanbod van vaklessen. Hiermee kunnen we het kind een rijke, harmonische ontwikkeling bieden in het cognitieve, in het gevoelsleven en in het handelen. Sommige vaklessen worden door de klassenleerkracht zelf gegeven, andere door vakdocenten.

3.6.1 Beweging: euritmie en gymnastiek

Elke week hebben de kinderen een gymnastiekles in gymzaal aan het Zakedijkje. Naast de gymnastiek heeft nog een ander bewegingsvak een vaste plaats door in ons onderwijs: de euritmie. Hierin wordt het kunstzinnig bewegen beoefend, een soort bewegingsexpressie. Zowel het gesproken woord als de muziek worden met behulp van het hele lichaam uitgebeeld. Bij de kleuters en klas 1 t/m 3 zijn het vooral verhalen die in de beweging worden uitgedrukt, ondersteund door onder andere lier of pianomuziek. In de hogere klassen worden vooral gedichten uitgebeeld en daarnaast muziekstukken (bijvoorbeeld Bach of Chopin).

Euritmie werkt op allerlei manieren zeer ondersteunend voor het overige onderwijs. In de ontwikkeling van het kind wordt een harmonische verbinding tussen lichaam, ziel en geest bevorderd. Euritmie helpt om het lichaam tot huis en instrument voor de ziel te laten zijn. Het bewegen van de kinderen wordt vrijer, veelzijdiger en kleurrijker. Omdat veelal in gezamenlijke choreografieën wordt bewogen, werkt euritmie ook sociaal vormend. Zowel voor gymnastiek als euritmie zijn aparte vakleerkrachten aangesteld.

3.6.2 Handvaardigheid, handwerken en houtbewerking

In de handvaardigheidslessen worden met allerlei technieken zoals scheuren, knippen, prikken en plakken, verschillende werkstukken gemaakt. Daarnaast neemt boetseren met bijenwas of klei een belangrijke plaats in.

Voor het handwerken is een vakleerkracht aangesteld om in alle klassen verschillende technieken aan te leren, zoals breien, haken en naaien. Zowel in een breiwerk als in een betoog kan men steken laten vallen of kan men de draad kwijtraken, wat aantoont dat er een verband bestaat tussen fijne motoriek en cognitieve vaardigheid. Zo ondersteunen bewegingen met de handen de ontwikkeling van het denken.

Vanaf de vierde klas wordt door een vakleerkracht houtbewerken gegeven. De kinderen leren verschillende houtsoorten kennen en bewerken.

3.6.3 Schilderen en vormtekenen

Met het schilderen wordt het kleurgevoel ontwikkeld. De kinderen leren al doende dat iedere kleur zijn eigen taal spreekt, maar ook hoe dit verandert als verschillende kleuren naast elkaar en voorzichtig op het papier gemengd worden.
In de hogere klassen komt naast het perspectief, ook het zwart-wit contrast met houtskool aan de orde.

In het vormtekenen worden (vlecht)vormen in een stromende beweging op het papier gezet. Ook worden spiegelvormen geoefend. De lijnen van een vormtekening vertegenwoordigen altijd het spoor van een beweging. Sommige vormtekeningen kunnen gelopen worden bij de euritmielessen; het hele lichaam helpt dan mee een bepaalde vorm te scheppen. Op niet-intellectuele wijze worden zo de latere meetkundelessen voorbereid.

3.6.4 Vreemde talen

Vanaf de eerste klas worden vreemde talen meestal door de groepsleerkracht zelf gegeven. De eerste drie jaren wordt de vreemde taal mondeling en spelenderwijs aangeboden in de vorm van liedjes, versjes, verhaaltjes en toneelstukjes. Op deze jonge leeftijd is namelijk de tongval, de uitspraak nog gemakkelijk over te nemen. Dankbaar wordt gebruik gemaakt van de nog aanwezige nabootsingkrachten. In de hogere klassen wordt gebruik gemaakt van een methode voor Engels.

3.6.5 Muziekonderwijs

In alle klassen wordt er veel gezongen. Voor klas 4, 5 en 6 is er eenmaal per week gezamenlijk koorzang. Klas 1, 2 en 3 zingen samen tijdens de weekopening. De kinderen krijgen les in het bespelen van de Choroifluit.

3.6.6 Tuinbouw

In het voorjaar van klas 5 krijgen de kinderen tuinbouw. Tot de zomer krijgen ze een stukje grond om hun eigen groente te planten, te verzorgen en te oogsten. Hierbij worden ze begeleid door een deskundig tuinder.

3.6.7 Toneel

Elke klas is jaarlijks met toneel bezig, meestal vanuit de vertel- of periodestof; dit kan leiden tot een opvoering voor ouders en genodigden. Tijdens het spelen van een rol krijgt het kind de kans zich te vereenzelvigen met een ander personage. Dit proces heeft een harmoniserend effect.

3.6.8 Computergebruik

De computer speelt in ons onderwijs ook een rol. Maar we zijn wel van mening dat leerlingen in de leeftijd tot twaalf jaar, de leerstof zich vooral eigen moeten maken via het enthousiasme van de leraar. 'Lesgeven van hart tot hart' is ons devies. Leerlingen van de basisschool hebben een onbewuste, maar onmiskenbaar aanwezige behoefte echte leraren te ontmoeten, vooral in de hogere klassen.
De computer wordt in beperkte mate gebruikt vanaf klas 2 bij het oefenen van de basisstof voor rekenen en taal, soms bij het verwerken van bepaalde opdrachten en ook om informatie op het internet op te zoeken in het kader van een thema.

4 Het volgen van de ontwikkeling van de leerlingen

4.1 Inleiding

De ontwikkeling van de kinderen wordt in eerste instantie gevolgd door de groepsleerkracht. Deze maakt de kinderen dagelijks mee en heeft regelmatig contact met de ouders. Hierbij wordt gekeken naar de intellectuele-, de sociaalemotionele en de wilsontwikkeling.

Het kan gebeuren dat een kind niet gedijt op school. De oorzaak hiervan kan op verschillende terreinen liggen (of een combinatie daarvan): in het kind zelf, in de klas of in de thuissituatie. De groepsleerkracht zal dit als eerste observeren en kan daarbij geholpen worden door de vakleerkrachten en intern begeleider. Indien nodig, kan in overleg met de ouders hulp ingeroepen worden via de schoolbegeleidingsdienst of het Samenwerkingsverband PO Noord-Kennemerland.

Om de leervorderingen regelmatig en meer systematisch te volgen gebruiken wij een leerlingvolgsysteem. Dit is een systeem van getuigschriften, observaties en (cito)toetsen waarmee gekeken kan worden of en hoe bepaalde leerstof bij de kinderen is aangekomen. Op grond van deze resultaten worden individuele of groepshandelingsplannen opgesteld.

4.2 Kleuterontwikkeling

Om de ontwikkeling goed in beeld te krijgen, wordt bij aanmelding op de kleuterschool aan de ouders gevraagd een biografielijst met gegevens over de eerste vier levensjaren in te vullen. Vervolgens kijkt de kleuterleiding in de kleutergroepen tijdens het spelen en werken hoe een kind zich verder ontwikkelt.
Aan de hand van observatielijsten in ons kleutervolgsysteem wordt schriftelijk bijgehouden of die ontwikkeling voldoende is. Als de ontwikkeling zorgen baart, wordt deze met de ouders besproken en gezocht naar mogelijkheden voor nader onderzoek.

Bij de overgang van de kleutergroepen naar klas 1 wordt goed naar de ontwikkeling tot dan toe en de mogelijkheden van het kind gekeken. Op basis van de observaties van de kleuterleidsters en na het afnemen van het leerrijpheidsonderzoek door een gespecialiseerde kleuterleerkracht wordt ingeschat of een kind aan onderwijs in de eerste klas toe is of gebaat zou zijn bij een extra kleuterjaar. Dit wordt met de ouders besproken.

4.3 Toetsen in klas 1 tot en met 6

Toetsen zijn een hulpmiddel om duidelijk te krijgen of een kind met bepaalde onderdelen van de lesstof voldoende vooruitgaat. Zo kan bijtijds extra hulp gegeven worden. Als er op welk gebied dan ook te veel achterstand blijkt te zijn, komt een kind in aanmerking voor Remedial Teaching en wordt zo nodig, in overleg met de ouders, naar verdere ondersteuning gezocht.

In het periode-onderwijs toetst de klassenleraar regelmatig op verschillende manieren in hoeverre de kinderen zich de stof eigen gemaakt hebben. Naast deze toetsing, wordt 2x per jaar een methode-onafhankelijke toets (CITO) afgenomen voor technisch lezen, begrijpend lezen, spelling en rekenen.

4.3.1 Toetsresultaten

Behalve dat de toetsresultaten iets zeggen over de individuele ontwikkeling van elk kind, laten zij ook zien hoe de schoolprestaties zich verhouden tot de prestaties van andere scholen. Ouders worden in kwartiergesprekken en in het getuigschrift aan het eind van het schooljaar op de hoogte gebracht van de resultaten van hun kind.

4.3.2 Schooladvies

Aan het einde van klas 5 krijgen de kinderen een voorlopig schooladvies. In de zesde klas doen de kinderen in november het Drempelonderzoek. In februari krijgt de 6e klasser op grond van alle toetsgegevens, de ontwikkeling van het kind door de jaren heen, de motivatie en de werkhouding een schooladvies voor het maken van de keuze voor een passende school voor voortgezet onderwijs.
In april maken de kinderen de IEP-toets, als de uitslag van de IEP hoger is dan het schooladvies, dan is er de mogelijkheid tot bijstellen van het advies.

4.3.3 Zorg voor een gezonde sociaal-emotioneel ontwikkeling

Op onze school hechten we veel waarde aan een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen. Er is veel aandacht voor het voorkómen van pestgedrag en voor het creëren van een klimaat waarin alle kinderen zich thuis en veilig voelen. Dit zit doorweven in alle lessen en afspraken.
Regels en afspraken zijn vastgelegd in het pestprotocol (opgenomen in het zorgplan).

Sinds augustus 2022 zijn we een KiVa-school. KiVa is een preventief, schoolbreed programma voor basisscholen gericht op het versterken van de sociale veiligheid en het tegengaan van pesten. Aan de hand van 10 thema's die gedurende het schooljaar worden doorlopen in elke klas, wordt gewerkt aan de sociale vaardigheden en de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen. Daarnaast wordt de sociale veiligheid twee keer per schooljaar uitgebreid gemonitord onder leerlingen. De KiVa-aanpak werkt: het Nederlands Jeugdinstituut heeft KiVa als beste anti-pestprogramma beoordeeld. Het is ontwikkeld aan de universiteit van Finland en is wetenschappelijk bewezen effectief. Het is het enige programma waarvan de effectiviteit internationaal is aangetoond. Doordat KiVa een sterke link heeft met de wetenschappelijke wereld, blijft het programma zich continue doorontwikkelen. KiVa verhoogt het welzijn, de motivatie en de schoolprestaties van álle kinderen. Daarnaast voldoen scholen met KiVa aan de wettelijke verplichting op het gebied van sociale veiligheid.

"Samen maken we er een fijne school van!"

4.4 Klassen- en kinderbespreking

De school houdt klassen- en kinderbesprekingen in haar pedagogische vergadering.
Bij een klassenbespreking bespreekt een leerkracht zijn of haar klas met de collega's. Er wordt gesproken over de lesstof, de groep, de samenstelling, hoe de kinderen met elkaar omgaan, de sfeer, waar ze moeite mee hebben, waar ze warm voor lopen, wat er goed gaat en wat niet. Hier ligt een mogelijkheid voor onderlinge collegiale hulp.

Bij een kinderbespreking wordt een kind individueel besproken. Hiervoor wordt altijd toestemming gevraagd aan de ouders en meestal gaat aan de bespreking een gesprek met de ouders vooraf. Daarbij wordt gesproken over de ontwikkeling van het kind tot dat moment en de vragen die dat bij ouders en/of leerkracht oproept.

In de pedagogische vergadering komt de informatie van de klassenleerkracht, de ouders, andere leerkrachten, vakleerkrachten en de Intern Begeleider bij elkaar en wordt een samenvattend beeld geschetst van het kind. Wat vraagt het kind eigenlijk van ons? Daarna wordt geprobeerd adviezen te geven voor in de klas en thuis. Hieruit kan ook een verwijzing voor extra hulp of een therapie volgen. Van de kinderbespreking maakt de Intern Begeleider een verslag.

4.5 Verslaglegging naar ouders – de getuigschriften

Twee keer per jaar nodigt de leerkracht de ouders uit voor een 10 minutengesprek. Aan de hand van het werk worden de vorderingen en ontwikkeling van het kind besproken.

Aan het eind van elk leerjaar krijgen de kinderen een getuigschrift, een geschreven rapport. Daarin wordt de ontwikkeling die het kind doormaakte in het afgelopen schooljaar weergegeven. Voor het kind gebeurt dit in de vorm van een spreuk en een tekening/afbeelding. Deze zijn bedoeld als ondersteunend beeld voor de verdere ontwikkeling. Voor de ouders is er een verslag. De vorderingen en het niveau in de verschillende vakken worden beschreven door klassenleerkracht en vakleerkrachten.

4.6 Leerlingdossier

Op school houdt de leerkracht een digitaal leerlingendossier bij. Hierin worden bewaard:

- de vragenlijst die de ouders invullen bij de aanname
- observaties uit de klassen
- leerrijpheidsonderzoek (eind kleuterklas)
- verslagen van oudergesprekken en daarbij gemaakte afspraken
- toetsresultaten
- getuigschriften
- verslagen van kinderbespreking en andere (evt. externe) onderzoeken.

Ouders kunnen op verzoek het dossier van hun eigen kind op school inzien, in overleg met IB-er of directeur.

4.6.1 Zorgstructuur – Samenwerkingsverband PO Noord-Kennemerland

De Intern Begeleider is verantwoordelijk voor de zorgstructuur binnen de school.

Regelmatig houden de klassenleerkracht, de intern begeleider en de directeur een overleg over de voortgang van de klas en de individuele kinderen. Hierop worden groeps- en handelingsplannen geschreven en mogelijk Remedial Teaching (RT) en extra ondersteuning ingezet.

Extra ondersteuning en RT kan door de klassenleerkracht gegeven worden of door de klassenassistent onder begeleiding van de IB-er.

Verdere informatie kunt u vinden in het schoolondersteuningsprofiel. Hierin wordt beschreven hoe de school een leerling met extra ondersteuning begeleidt.

Mocht de zorgvraag van een kind groter zijn dan de expertise die in de school aanwezig is, dan wordt het samenwerkingsverband bij de gesprekken betrokken. Bij speciale zorgvragen rond leerlingen of het verzorgen van aanvullende observaties of pedagogisch-didactische onderzoeken speelt de onderwijsexpert een coördinerende rol.

Samenwerkingsverband Noord-Kennemerland James Wattstraat 4, 1817 DC, Alkmaar
https://ppo-nk.nl
info@ppo-nk.nl

4.6.2 Dyslexieprotocol

Op school wordt gewerkt met een dyslexieprotocol, deze is te vinden op onze website. Wij werken samen met de OBD NoordWest, waardoor de kinderen bij ons op school behandeld kunnen worden. In sommige gevallen zal er adaptief getoetst worden.

5 Ouders in de school

5.1 Betrokkenheid van ouders bij de school

De betrokkenheid van ouders in de vrijeschool is groot. Zo geven ouders en leerkrachten samen inhoud en vorm aan het sociale leven op school. Dit is van groot belang voor het pedagogische klimaat waarin de kinderen opgroeien.

Op verschillende manieren kan die betrokkenheid zich uiten:

- Het meebeleven van jaarfeesten
- Deelname aan ouderkoor
- Een helpende hand bieden via de klassenouder
- Organiseren van de lentemarkt
- De schoonmaak, het plein vegen en tuinonderhoud
- Meepraten in de medezeggenschapsraad
- Aanspreekpunt worden als klassenouder of verkeersouder

5.1.1 Klassenouders

In elke klas zijn klassenouders, die de betrokkenheid van de ouders bij de school stimuleren. Zij zijn degenen die de klusjes organiseren die voor elke klas gebeuren moeten. Ze beheren een door de ouders gevormde klassenpot, bedoeld voor uitstapjes en bijzondere gelegenheden. Ze helpen bij de organisatie van schoolactiviteiten (markten, lezingen) en ze doen hun best om nieuwe ouders welkom te heten en wegwijs te maken in de school. Klassenouders ondersteunen daarnaast de leerkracht bij de organisatie van de ouderavonden, bij schoolreisjes en excursies en verlenen hand- en spandiensten bij de jaarfeesten. Ze doen niet alles zelf, maar zorgen ervoor dat de leerkracht er bij praktische zaken niet alleen voor staat. Het moge duidelijk zijn dat klassenouders onontbeerlijk zijn (en op zijn tijd een pluim verdienen!). Een aantal keer per jaar is er een klassenouderoverleg.

5.1.2 De verkeersouder

De verkeersouder vormt de brug tussen ouders, school en derden (gemeente, politie, VVN, wijkverenigingen), als het gaat om de verkeersveiligheid van de kinderen. Hij of zij praat mee binnen de school over de mogelijke verbetering van deze verkeersveiligheid.
Een verkeersouder maakt zich sterk voor:

- Een veilige schoolroute en goed verkeersonderwijs.
- Het betrekken van de ouders bij de verbetering van de verkeersveiligheid.
- Het maken van goede afspraken.

5.1.3 De schoonmaak

De vergoeding die de overheid geeft om de school schoon te houden is niet toereikend. Toch is er nu een acceptabel schoonmaakschema dat door een schoonmaakbedrijf wordt uitgevoerd. Dagelijks worden de kleuterlokalen, de gangen en toiletten schoongemaakt en ieder lokaal krijgt wekelijks een schoonmaakbeurt. Iedere dag worden de lokalen mede door de leerlingen geveegd. Periodiek wordt hulp van ouders gevraagd bij de schoonmaak van het klaslokaal.

5.2 Communicatie tussen de school en de ouders

De sterke betrokkenheid van de ouders bij de school vraagt om een goede, levendige en veilige communicatie.

5.2.1 Contact over uw kind

Twee keer per jaar is er gelegenheid voor een 10 minutengesprek met de leerkracht van uw kind. Mocht er buiten deze gesprekken nog behoefte zijn aan een extra gesprek dan kunt u via Parro een afspraak maken met de leerkracht. Het is fijn als u in het bericht aangeeft waarover u de leerkracht wil spreken.

5.2.2 Contact over de klas

In de loop van het jaar worden in iedere klas twee ouderavonden gehouden, waarop de leerkracht een beeld geeft van wat er in de klas gebeurt. Er wordt gesproken over de lesstof, de achtergronden van het vrijeschoolonderwijs en er wordt gesproken over praktische en pedagogische onderwerpen. Ook is er ruimte om ervaringen uit te wisselen.

5.2.3 Contact over de school

5.2.3.1 Het klassenouderoverleg

Elke 6 weken is er klassenouderoverleg met de directie. Het streven is dat iedere klas door tenminste één ouder vertegenwoordigd wordt. In het klassenouderoverleg vindt een uitwisseling van informatie over het wel en wee van de klassen en de schoolorganisatie plaats; het dient als ontmoetingspunt.

5.2.3.2 De nieuwsbrief en website

Een keer per maand wordt de digitale nieuwsbrief via Parro verstuurd, met onder andere informatie over schoolzaken, een agenda van activiteiten en aankondigingen van concerten en ouderavonden. Op onze website, **www.arhbergen.nl** zijn de nieuwsbrieven, de jaaragenda, de vakanties en veel andere informatie te vinden.

5.2.3.3 Het digitale ouderportaal "Parro"

De basis van de Parro ouderapp wordt gevormd door een handige en overzichtelijke tijdlijn.
De tijdlijn is via mobiele telefoon en desktop beschikbaar. Parro heeft veel functionaliteiten en deze gebruiken we als volgt:

Van wie	Naar wie	Wat	Kanaal
Klassenleerkracht	Ouders	Mails, foto's en filmpjes	Parro(functie timeline)
		10 minuten gesprekken (gesprekken)	Parro(functie gesprekken)
School	Ouders	Kalender/Agenda	Parro(functie agenda)/website
		Nieuwsbrief	Parro(functie timeline)/ website
Directie	Ouders	Mails, foto's en filmpjes	Parro(functie timeline)
Ouders	Secretariaat	Absenties	Parro(functie absenties)
	Secretariaat	Overige communicatie	Mail, Parro(functie berichten), telefoon
	Klassenleerkracht	Overige communicatie	Mail, Parro(functie berichten)
	Directie	Overige communicatie	Mail, Parro(functie berichten), telefoon
Klassenouders	Ouders	Praktische berichten	Whatsapp
Directie		Praktische berichten	Parro(functie timeline)

5.3 Vrijwillige Ouderbijdrage

De school vraagt aan u een ouderbijdrage. Met de bijdrage organiseren wij extra activiteiten en specifiek vrijeschool gerelateerde onderwijszaken, zoals bijvoorbeeld de natuurlijke materialen die we gebruiken en de biologische voeding. De ouderbijdrage is een vrijwillige bijdrage. Het onderwijs in Nederland is immers gratis. We benadrukken de vrijwilligheid, omdat alle kinderen recht hebben op het onderwijs dat zij nodig hebben, ongeacht de financiële middelen van hun ouders. Onze leerlingen zullen nooit worden uitgesloten van de extra's die wij met de ouderbijdrage kunnen realiseren. Uiteraard is een hogere bijdrage, als u die makkelijk kunt missen, ook van harte welkom. Wij zullen die zeker goed besteden aan mooie activiteiten voor de kinderen en ons hierover in ons jaarverslag verantwoorden. Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de directeur van de school.

In de eerste maand van het schooljaar ontvangt u de uitnodiging voor de vrijwillige ouderbijdrage via Wiscollect. Voor het bepalen van de hoogte van die bijdrage dient onderstaande inkomensafhankelijke tabel als richtlijn.

bruto inkomen in euro's per jaar		ouderbijdrage per maand		
van	tot	1 kind	2 kinderen	3 of meer kinderen
€ 0	€ 15.000	€ 10,00	€ 15,00	€ 17,50
€ 15.000	€ 20.000	€ 20,00	€ 30,00	€ 35,00
€ 20.000	€ 25.000	€ 30,00	€ 45,00	€ 52,50
€ 25.000	€ 30.000	€ 40,00	€ 60,00	€ 70,00
€ 30.000	€ 35.000	€ 50,00	€ 75,00	€ 87,50
€ 35.000	€ 40.000	€ 60,00	€ 90,00	€ 105,00
€ 40.000	€ 45.000	€ 70,00	€ 105,00	€ 122,50
€ 45.000	€ 50.000	€ 80,00	€ 120,00	€ 140
€ 50.000	€ 55.000	€ 90,00	€ 135,00	€ 157,50
€ 55.000	€ 60.000	€ 100,00	€ 150,00	€ 175
€ 60.000	€ 65.000	€ 110,00	€ 165,00	€ 192,50
€ 65.000	€ 70.000	€ 120,00	€ 180,00	€ 210
€ 70.000	en hoger	€ 130,00	€ 195,00	€ 227,50

5.3.1 Meerdere kinderen op verschillende vrije scholen

Voor een aantal gezinnen geldt dat kinderen op verschillende vrijescholen zitten.
In dat geval kunt u er bij uw berekening vanuit gaan dat u recht hebt op het voordeel van meerdere kinderen op één vrije school.
Ter verduidelijking: stel u heeft 1 kind op onze school en 1 kind op de bovenbouw.
U kijkt dan in de kolom van 2 kinderen en betaalt aan ons het betreffende bedrag gedeeld door 2. De vrijwillige bijdrage aan de bovenbouw is overeenkomstig de daar geldende regeling

5.3.2 Betaling vrijwillige ouderbijdrage

In principe gaat de betaling van de ouderbijdrage via Wiscollect

5.4 Bescherming privacy AVG

Ter bescherming van de privacy van de kinderen werken we in onze school met onderstaande beleidsafspraken.

5.4.1 Administratie

In de administratie worden de volgende gegevens van leerlingen opgenomen:

- Naam, voornaam, geboortedatum, geslacht, adres, nationaliteit, geboorteplaats en BSN;
- Van de ouder(s)/verzorger(s): naam, voorletters, adres, nationaliteit, telefoonnummer(s);
- Gegevens die noodzakelijk zijn met het oog op de gezondheid – waaronder de naam van de huisarts
- Gegevens betreffende de aard en verloop van het onderwijs, alsmede studieresultaten.
- Gegevens ten aanzien van leerlingbesprekingen, rapporten en onderzoeken.

Deze gegevens kunnen worden geraadpleegd door alle personen die benoemd zijn in een onderwijstaak in de school. De gegevens van het eigen kind kunnen door de ouders via de directie of intern begeleider worden ingezien.

5.4.2 Beeldmateriaal en leerlingenwerk

De school kan foto's en werk van leerlingen openbaar (laten) maken via de website, de schoolkrant, de nieuwsbrief, Parro, folders of artikelen in bladen die niet door de school worden uitgegeven.

Ter bescherming van de privacy van de leerlingen vragen wij de ouders om toestemming voor het plaatsen van afbeeldingen op de website, op social media en op eventuele folders.

In Parro kunnen de ouders aangeven voor welke media ze toestemming geven voor het gebruik van beeldmateriaal.

5.4.3 Klachtenregelingen/vertrouwenspersonen

Waar mensen samenwerken, gaan soms dingen mis. We gaan ervan uit dat we de meeste klachten in onderling overleg kunnen oplossen. Daarom nodigen we u uit om bij ontevredenheid eerst de leerkracht aan te spreken en daarna de schoolleiding.
Het indienen van een klacht van algemene aard gaat als volgt (art. 5a Ithaka klachtenregeling):

1. De klager dient de klacht eerst in bij de betrokkene, vervolgens bij de directeur van de school. De klager heeft ook de mogelijkheid de schoolcontactpersoon te benaderen die de route aan de klager kenbaar maakt.
2. Pas nadat klager in redelijkheid heeft geprobeerd de klacht of bedenking met de betrokkene of diens leidinggevende op te lossen, kan de klager een klacht indienen bij de schoolcontactpersoon, het bestuur of de Landelijke Klachtencommissie.
3. Als de klacht bij het bestuur wordt ingediend en deze klacht niet behandeld is op het niveau van de school, verwijst het bestuur de klager naar de schoolcontactpersoon of de directeur.
4. Het bestuur kan een klacht, ingediend bij de Landelijke Klachtencommissie zelf afhandelen als zij van mening is dat de klacht op eenvoudige wijze kan worden afgehandeld. Het bestuur meldt een dergelijke afhandeling op verzoek van de klager aan de Landelijke Klachtencommissie.
5. Als de klacht wordt ingediend bij een ander orgaan, binnen Ithaka, dan de in het eerste lid genoemd, verwijst de ontvanger de klager direct door naar de schoolcontactpersoon. De ontvanger is geheimhouding plichtig.

Onze volledige klachtenregeling vindt u op de website:
www.arhbergen.nl > praktisch > documenten Of op de site van Ithaka: **www.vsithaka.nl > publicatie**

6 Praktische zaken

6.1 Schooltijden

	8.30 tot 12.45 uur	8.30 tot 15.00 uur	8.30 tot 14.15 uur
Kleuters	ma, wo, do, vr	di	
Klas 1	ma, wo, do, vr	di	
Klas 2	ma, wo, vr	di, do	
Klas 3	wo, vr	ma, di, do	
Klas 4,5 en 6	wo	ma, di, do, vr	
Samen naar schoolklas	ma, wo, vr	di	do

6.2 Vakanties schooljaar 2026-2027

In de agenda op onze website kunt u ook alle vrije dagen en vakanties terug vinden.

Herfstvakantie	ma. 12 oktober 2026	vr. 16 oktober 2026
Kerstvakantie	ma. 21 december 2026	vr. 1 januari 2027
Voorjaarsvakantie	ma. 22 februari 2027	vr. 26 februari 2027
Pasen	vr. 26 maart 2027	ma. 29 maart 2027
Meivakantie	ma. 26 april 2027	vr. 7 mei 2027
Pinksteren	ma. 17 mei 2027	
Zomervakantie	ma. 12 juli 2026	vr. 20 augustus 2027

6.3 Studiedagen/vrije middagen schooljaar 2025-20256

ma. 21 september 2026	Studiedag
vr. 9 oktober 2026	Studiedag
vr. 20 november 2026	Studiedag
ma. 8 februari 2027	Studiedag
ma. 23 april 2027	Studiedag
vr. 9 juli 2027	Laatste schooldag 11 uur uit, kleuters vrij

6.4 Start schooljaar

Bij de schoolopening voor klas 1 t/m 6 op maandag zijn nieuwe ouders en de ouders van klas 1 om 8.45 uur van harte welkom. Deze eerste schooldag eindigt om 12.45 uur. Op dinsdag starten de kleuters hun schooljaar, ook hun eerste schooldag eindigt om 12.45.

6.4.1 Einde schooljaar

Kleuters: de laatste schooldag voor de jongste kleuters is op woensdag; de laatste dag voor de oudste kleuters– die na de grote vakantie naar de eerste klas gaan – is op donderdag.
Lagere school: op de laatste schooldag (vrijdag) neemt de lagere school afscheid van de zesde klas. Hierna volgt in de klas het uitreiken van de getuigschriften.

6.5 De schooldag

6.5.1 Begin

Kleuterklassen

08.20 uur - kleuterklassen zijn open
- Kleuters van 4 jaar worden door hun ouders in de klas gebracht
- kleuters vanaf 5 jaar komen zelfstandig vanaf de voordeur van de kleuteringang naar de klas

08.25 uur - aanvang lessen, ouders gaan via de kleuterdeur naar buiten

klas 1 t/m 6 en Michaëlklas

- kinderen stallen fiets op daarvoor bestemde plaats, op het plein wordt niet gefietst

08.25 uur - schoolbel luidt
- kinderen nemen afscheid van ouders
- kinderen verzamelen op afgesproken plaats op het plein en rijen worden gevormd
- kinderen lopen per klas in de rij met meester of juf naar binnen

Kinderen die te laat komen (klas 1 t/m 6), worden door de klassenleerkracht opgenomen in de klassen-administratie. Komt een kind frequent te laat en/of is regelmatig afwezig dan wordt met de ouders contact opgenomen.

6.5.2 Pauzetijden

Klas 1 t/m 6	ochtend:	10.55 – 11.15 uur (korte dag)
		10.55 – 11.15 uur (lange dag)
	middag:	12.55 – 13.30 uur

6.5.3 Einde van de schooldag

Kleuterklassen

12.45 uur -alle kleuters worden op het kleuterplein opgehaald

klas 1 t/m 6 en Michaëlklas

12.45 uur - einde schooldag, op een lange dag om 15.00 uur
- ouders wachten op schoolplein, kinderen komen zelf naar buiten
- mogelijkheid klas te bezoeken en juf/meester kort te spreken

Verzoek aan ouders

- Zorgen dat kinderen op tijd op school komen.
- Ziekte/ afwezigheid melden via klasbord.
- Onder schooltijd niet in school te zijn zonder afspraak.
- Bij het ophalen van kinderen niet op het plein te blijven: tussen de middag is het plein voor de oudere kinderen die pauze hebben. Dit bevordert de veiligheid en het overzicht voor de pauzewacht.

6.6 Urenverantwoording

De school dient zich te houden aan het wettelijk aantal voorgeschreven lesuren. In totaal dienen de leerlingen over 8 jaar basisonderwijs minimaal 7520 uren les te krijgen. Daarnaast dient er een marge te worden opgenomen voor onvoorziene omstandigheden zoals nog niet geplande studiedagen, calamiteiten enz.

Leerjaar(en): klassen	kleuters	klas 1	klas 2	klas 3	klas 4	klas 5	Klas 6
Klokuren per week	22,50	24,75	24,75	26,50	26,50	26,50	26,50
weken	52	52	52	52	52	52	52
	1170	1287	1287	1382,25	1382,25	1382,25	1382,25
Bijtelling 30 september	4,25	4,25	4,25	4,25	4,25	4,25	4,25
Totaal	1174,25	1291,25	1291,25	1382,25	1382,25	1382,25	1382,25
Vakanties, studiedagen etc	331,00	345,50	345,50	374,75	374,75	374,75	374,75
Jaren klokuren lestijden	**843,25**	**945,75**	**945,75**	**1007,50**	**1007,50**	**1007,50**	**1007,50**

totaal aantal uren lestijd:	7608
verplicht aantal klokuren:	**7520** gemiddeld per jaar 940 uur
marge:	88 (benodigd ± 10 uur per groep)
Gem. aantal leerjaar 1 - 4	894,50 minimaal aantal uur 3520, gemiddeld per jaar 880 uur.
Gem. aantal leerjaar 5 - 8	1007,50 minimaal aantal uur 3760, gemiddeld per jaar 940 uur.
	240 uur vrij in te delen over de leerlingen

6.7 Schoolregels

1 Respectvol omgaan met elkaar:
- Doe bij een ander kind alleen dat wat hij of zij leuk vindt.
- Kom alleen aan de ander, wanneer die dat wil.
- Kinderen noemen elkaar bij de voornaam en gebruiken geen scheldwoorden.
- Als je kwaad bent, zeg je tegen de ander wat je niet leuk vindt zonder te slaan, te schoppen of te schelden.
- Als dat andere kind niet luistert, zeg het dan tegen meester of juf.
- We laten andere kinderen zoveel mogelijk meespelen en pakken niets van andere kinderen af.
- We lachen andere kinderen niet uit.
- De afspraken proberen we niet alleen op school na te komen, maar ook als we met de klas op stap zijn.
- Kinderen die gepest worden of dit bij anderen bemerken, kunnen een leerkracht, de schoolcontactpersoon of ouders waarschuwen. Ouders die merken dat er gepest wordt, kunnen contact opnemen met een leer- kracht of met de schoolcontactpersoon.

2 Voor de rust in de gang:
- rustig lopen en praten.
- Jassen, (gym)tassen aan de kapstok hangen.
- laarzen e.d. tegen de muur onder de kapstok.
- rollerskates, skeelers e.d. bij de voordeur aan- en uittrekken; buitenspelmateriaal niet in de gang gebruiken.
- de deuren bij de hoofdingang en de kleutergang sluiten.

3 Aula, lerarenkamer en administratie:
- kinderen mogen deze ruimtes alleen met toestemming betreden.

4 Plein: voor, tijdens en na schooltijd gelden de pleinregels.
- Kinderen die vroeg naar school komen, verzamelen op het plein/veldje. Iedereen moet de gelegenheid hebben om te kunnen spelen, dus dienen de kinderen rekening met elkaar te houden.
- op het plein wordt niet gefietst
- klassen gaan met leraar in een rij naar binnen

5 leerlingen nemen niet mee naar school:
- vuurwerk, knaltouwtjes, aanstekers/lucifers, zakmes, computerspelletjes, aan rage verbonden spelletjes/ verzamelingen, etc.
- mobiele telefoons worden meegenomen op eigen risico en staan uit onder schooltijd.
- geen huisdieren in en om school

6.7.1 Telefoon

Kinderen mogen alleen met toestemming van hun klassenleraar gebruik maken van de schooltelefoon in de administratie.

6.7.2 Auto's en fietsen

Voor de veiligheid van de kinderen en voor een vlotte doorstroming van het verkeer bij het brengen en halen van de kinderen, handhaven wij de afspraak voor een vrijwillig éénrichtingsverkeer. Met de auto rijdt u eerst langs de kleuterschool, de kinderen stappen rechts in en uit, zodat zij niet hoeven over te steken. De twee "kiss en ride" plekken voor het voetbalveldje zijn ervoor om de kinderen af te zetten (ook voor speciaal vervoer). Hier mag niet geparkeerd worden.
De kleuter(plein)ingang dient aan weerszijden vrijgehouden te worden van auto's, fietsen enzovoorts.

Aankomst en vertrek per fiets via de hoofdingang of de ingang bij het zijhek. Fietsen van de kinderen van de onderbouw kunnen gestald worden in de fietsenstalling achter de aula. Op het plein wordt niet gefietst!

6.8 Lesverzuim

6.8.1 Ziekte

Ouders melden dit vóór 8.45 uur bij het secretariaat, bij voorkeur via de ouderapp Parro of eventueel per mail: secretariaat@arhbergen.nl Ziekmeldingen van leerlingen die bij het secretariaat binnenkomen worden vervolgens aan de leerkracht doorgegeven. **secretariaat@arhbergen.nl**

6.8.2 Besmettelijke kwalen en ziektes

Als ouders bij hun kind een besmettelijke kwaal/ziekte vermoeden, moeten zij dit na consultatie van de huisarts, op school melden. Voor vragen en afspraken over de handelwijze in een dergelijk geval, richten wij ons naar de adviezen van de GGD.

Zie hun website: GGD Hollands Noorden **www.ggdhollandsnoorden.nl**

6.8.3 Protocol hoofdluis

Ouders zijn verantwoordelijk voor de lichaamsverzorging van hun kinderen en dus voor de bestrijding van hoofdluis. De school is verantwoordelijk voor de hygiëne en het leefklimaat op school en moet daarvoor de noodzakelijk geachte stappen nemen. Wij hebben hiervoor aan de hand van de richtlijnen van de GGD een luizenprotocol opgesteld. Deze kunt u vinden op onze website.

6.8.4 Procedure bij lesverzuim

- Lesverzuim voor bijzondere gelegenheid voor één dag:

minimaal één week tevoren bij de directeur schriftelijk aanvragen.

6.8.5 Vakantieverlof

Vakantieverlof dient minimaal 8 weken tevoren bij de schoolleiding schriftelijk te worden aangevraagd. Het verlof wordt slechts verleend indien:

- het in verband met de werksituatie van een van de ouders alleen mogelijk is buiten de schoolvakanties op vakantie te gaan en
- een werkgeversverklaring wordt overlegd, waaruit blijkt dat geen verlof binnen de vastgestelde schoolvakantie mogelijk is

Het vakantieverlof mag:

- één maal per schooljaar worden verleend
- niet langer duren dan 10 schooldagen
- niet plaatsvinden in de eerste twee weken van het schooljaar

6.8.6 Verlof wegens gewichtige omstandigheden

Een verzoek om extra verlof wegens gewichtige omstandigheden van 10 schooldagen per jaar of minder kan worden ingediend bij de schoolleiding. Zo mogelijk minimaal 2 weken van tevoren. Het verlof kan worden verleend:

- voor het voldoen van een wettelijke verplichting, voor zover dit niet buiten de lesuren kan geschieden voor ten hoogste 1 dag;
- voor het bijwonen van het huwelijk van bloed- of aanverwanten t/m de 3e graad voor 1 of ten hoogste 2 dagen, afhankelijk of dit huwelijk wordt gesloten in of buiten de woonplaats van de leerling;
- bij ernstige ziekte van ouders of bloed- of aanverwanten t/m de 3e graad, duur in overleg met de school- leiding;
- bij overlijden van bloed- of aanverwanten, afhankelijk van de graad, 1 tot 4 dagen;
- bij 25, 40 en 50 jarig ambtsjubileum en het 12 ½ , 25, 40, 50 en 60 jarig huwelijksjubileum van ouders of grootouders 1 dag;
- voor andere naar het oordeel van de schoolleiding belangrijke redenen.

Het aanvraagformulier 'Vrijstelling van geregeld schoolbezoek' (met richtlijnen) en werkgeversverklaring is verkrijgbaar bij de administratie of te vinden op onze website:
MO-11.06.indd (arhbergen.nl)

6.9 Verzekeringen

De school heeft een collectieve ongevallenverzekering voor de leerlingen afgesloten. Deze geldt tijdens de reis van en naar school en gedurende de schooltijd. Tijdens schoolreisjes zijn kinderen en begeleiders verzekerd via een door de school afgesloten schoolreis-(ongevallen-)verzekering. Schades dienen zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen 14 dagen, via een schadeformulier bij de verzekeringsmaatschappij gemeld te worden. Een schadeformulier is verkrijgbaar bij de administratie.

6.10 Aanvraag vergoeding vervoerskosten

Ouders van kinderen die verder dan 6 km van school wonen, kunnen bij hun gemeente een aanvraag indienen voor vergoeding van vervoerskosten. Sommige gemeenten zorgen zelf voor het vervoer in plaats van een bijdrage. In de meeste gevallen wordt ook een bijdrage van de ouders gevraagd. Meer informatie is te verkrijgen bij de gemeente waarin u woont.

7 Schoolondersteuningsprofiel (SOP)

7.1 Wat is een schoolondersteuningsprofiel?

In het schoolondersteuningsprofiel leggen we ten minste eenmaal per vier jaar vast welke ondersteuning onze school kan bieden aan leerlingen die dat nodig hebben. Ook staat erin welke ambities onze school heeft voor de toekomst. We nemen ons profiel ieder jaar opnieuw door en passen het dan aan op kleine onderdelen (actualiseren).

Leerkrachten, schoolleiding en bestuur stellen samen het profiel op. Leerkrachten en ouders hebben adviesrecht via de medezeggenschapsraad.

7.2 Waarom een schoolondersteuningsprofiel?

Op basis van het profiel bekijken we welke expertise we nog moeten ontwikkelen en wat dat betekent voor de (scholing en toerusting van) onze leerkrachten.

Het schoolondersteuningsprofiel is belangrijk voor:

Ouders. Het biedt u informatie – wat kunt u verwachten van de school? De school. We zetten de beleidslijn uit – wat is onze ambitie?

Collega-scholen in ons werkgebied. We stemmen met elkaar af.

Het samenwerkingsverband. Er ontstaat overzicht over het geheel – bieden de scholen samen een dekkend netwerk?

De inspectie. We leggen verantwoording af.

7.3 Het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband

Het samenwerkingsverband legt alle profielen bij elkaar om te beoordelen of het daarmee een dekkend aanbod Passend Onderwijs kan realiseren. Doel is immers dat alle leerlingen passend onderwijs krijgen. Op basis van de schoolprofielen stelt het samenwerkingsverband de basisondersteuning vast. Dit is de ondersteuning die alle scholen kunnen bieden. Het gaat dan bijvoorbeeld om ondersteuning voor meer- en minderbegaafde leerlingen en om het omgaan met gedragsproblemen.

Ons eigen schoolondersteuningsprofiel vloeit voort uit het ondersteuningsplan van Passend primair onderwijs Noord-Kennemerland. Dat laatste is een wettelijk verplicht beleidsdocument waarin het samenwerkingsverband beschrijft waar het voor staat en hoe het dat organiseert. Het complete ondersteuningsplan is te vinden op de website: **www.ppo-nk.nl**.

Basisondersteuning	Dit is de ondersteuning die elke school kan bieden aan meer- en minderbegaafde leerlingen, aan kinderen met gedragsproblemen enz. Wat een school extra kan bieden, wordt beschreven in en maakt deel uit van het eigen schoolondersteuningsprofiel.
Consulent passend onderwijs	Medewerker van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs (PPO-NK), die de scholen ondersteunt bij het zoeken naar oplossingen als extra ondersteuning nodig is.
SociaalTeamBUCH	Medewerker Sociaal Team van de BUCHgemeenten, die verbonden is aan de school. Deze komt samen met de onderwijsconsulent bij een MDO.
HB-specialist	Leerkracht die een post-HBO-opleiding heeft genoten m.b.t. de uitdagingen rond meerkunners en hoogbegaafden (HB).
HGW	Handelingsgericht werken. Een manier van werken waarbij de volgende vraag centraal staat: "Wat heeft deze leerling, van deze ouders, in deze klas, bij deze leerkracht, op deze school de komende periode nodig?"
IB'er	Intern begeleider. Leerkracht met een bijzondere taak, met name ten aanzien van de ondersteuning van leerkrachten bij kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. De IB'er coördineert de leerlingenzorg en bewaakt (mee) de kwaliteit van het onderwijs.
Leerplichtambtenaar	Ambtenaar van de gemeente die toeziet op de naleving van de Leerplichtwet en tevens handhaaft.
MDO	Multidisciplinair overleg. Overleg waarbij, naast de leerkracht en de ouders, ook de intern begeleider, onderwijsconsulent en een medewerker van het sociaal team van de Buch (gemeenten) aanschuift. Daarnaast mogelijk ook de directeur en andere betrokkenen, met als doel te onderzoeken of en hoe extra ondersteuning geregeld kan worden.
Onderwijsbehoefte	Een onderwijsbehoefte is datgene wat een leerling nodig heeft om in een schoolse context zichzelf op een positieve manier verder te ontwikkelen. Het gaat om behoeften op didactisch, maar ook op pedagogisch gebied.
Specifieke onderwijsbehoefte	Iedere leerling heeft zijn eigen specifieke onderwijsbehoefte. De behoefte is voor ieder kind net even anders en wisselt voortdurend in de loop van de tijd. Meestal is het zo dat behoeften van leerlingen op elkaar lijken en daardoor is de ondersteuning ervan te groeperen. Toch zijn er leerlingen van wie hun onderwijsbehoefte zodanig afwijkt van de rest dat het niet vanzelfsprekend is dat ze automatisch profiteren van de ondersteuning die de leerkracht aan de rest van de groep biedt. Dit is de tweede betekenis van specifieke onderwijsbehoefte. Dit worden ook wel extra ondersteuningsbehoeften genoemd. Het vraagt een breder (ander) handelingsrepertoire van de leerkracht of extra begeleiding in of buiten de klas.

PPO-NK	Het samenwerkingsverband Passend primair onderwijs Noord-Kennemerland.
SOP	Schoolondersteuningsprofiel (dit document dus) waarin beschreven staat welke ondersteuning de school kan bieden naast de basisondersteuning en waarin tevens haar grenzen ten aanzien van de ondersteuning worden aangegeven.
SWV	Samenwerkingsverband (een regionaal samenwerkingsverband in het kader van de Wet passend onderwijs)
Schoolgids	De schoolgids is een document voor ouders waarin zij allerlei informatie vinden over een school.
TOP dossier	TOP staat voor Totaal Ontwikkel Plan, voor iedere leerling met speciale onderwijsbehoeften kan een TOP dossier worden opgesteld. Voor betrokkenheid van het SWV is een TOP dossier een vereiste. TOP dossier is een webbased systeem waar ouders, leerkracht en eventuele andere professionals handelingsgericht in samen werken. Meer informatie: **www.topdossier.nl**
Werkgebied	Ons samenwerkingsverband is ingedeeld in acht zgn. werkgebieden, wijken, waarbinnen de scholen met elkaar samenwerken.

7.5 De wettelijke context

Elke school is wettelijk verplicht om een schoolondersteuningsprofiel te hebben. Met dit profiel laat de school zien welke extra ondersteuning ze uw kind kan bieden. Daardoor weet u waar u aan toe bent, als het gaat om de mogelijkheden van onze school. Nieuw in het SOP is opnemen van het hoorrecht van de leerling over hun ontwikkelingsperspectief.

7.6 Hoorrecht

Vanaf 1 augustus 2025 is er een hoorrecht voor leerlingen over hun ontwikkelingsperspectief. De wet wil eraan bijdragen dat leerlingen kunnen meepraten over hun eigen ontwikkeling en de ondersteuning die ze daarbij nodig hebben. Het hoorrecht is méér dan alleen vragen: "Wat vind je van het plan?" Het gesprek moet gaan over het hele OPP en kan ook gaan over hoe de leerling zich voelt op school, inclusief: Wat de leerling wil leren (korte termijn doel) en waar de (oudere) leerling na deze school naartoe wil (lange termijn doel, uitstroom). Wat de leerling nodig heeft om goed te kunnen leren. Welke factoren belemmerend of juist bevorderlijk zijn voor het onderwijsleerproces. Het is ook een optie dat de school het OPP opstelt en daarna het geheel voorlegt aan de leerling met de vraag of wat er staat klopt, is wat hij/zij ook belangrijk vindt, of wat hij/zij daar nog op aan te vullen heeft.

7.7 Procedures

Een schoolondersteuningsprofiel (SOP) wordt elk jaar bijgesteld door schoolleiding, IB, lerarenteam, ouders en bestuur. Via de medezeggenschapsraad (MR) is er wettelijk formele inspraak geregeld.

7.8 Aanvullende documenten

Op een aantal onderdelen die raken aan het schoolondersteuningsprofiel, is er beleid uitgewerkt en beschreven in aparte beleidsdocumenten. Deze documenten zijn te vinden op de website van de school of op te vragen bij de schoolleiding.

- TOPdossier, Handleiding TOPdossier, Stappen en procedures www.ppo-nk.nl
- Toetskalender
- Veiligheidsplan
- Verzuimbeleid
- - Pestprotocol, KiVa
- Wegwijzer bij klachten en zorgen
- Klachtenregeling St. Vrijescholen Ithaka
- Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
- Protocol voor medische handelingen
- Protocol PO-VO www.ppo-nk.nl
- Dyslexieprotocol

7.9 Wat is passend onderwijs?

Op 1 augustus 2014 trad de Wet passend onderwijs in werking (en daarmee een ander stelsel voor extra onderwijsondersteuning). Passend onderwijs heeft tot doel om zo goed mogelijk onderwijs te bieden aan ieder kind, ongeacht de extra onderwijs- en ondersteuningsbehoefte.
Passend onderwijs berust op drie pijlers:

- Schoolbesturen/scholen hebben de taak (zorgplicht) om leerlingen een zo goed mogelijke plaats in het onderwijs te bieden.
- Iedere school is verplicht om een ondersteuningsprofiel op te stellen. Op deze wijze is duidelijk welke extra ondersteuning een school kan bieden.
- Scholen, dit zijn reguliere basisscholen, speciale basisscholen en scholen voor speciaal onderwijs cluster 3 en 4, werken samen in regionale samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Voor onze regio is dat het SWV Passend primair onderwijs Noord-Kennemerland (www.ppo-nk.nl). Het samenwerkingsverband heeft een ondersteuningsplan opgesteld en is (mede)verantwoordelijk voor een dekkende ondersteuningsstructuur, het toewijzen van de extra ondersteuning en de toelaatbaarheid tot scholen voor speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs cluster 3 en 4.

7.10 Samenwerking binnen het samenwerkingsverband Passend primair onderwijs Noord-Kennemerland (PPO-NK)

Alle basisscholen en scholen voor speciaal (basis)onderwijs in Noord-Kennemerland werken samen in werkgebieden. Samen met alle betrokken schoolbesturen en gemeenten zorgen ze voor een dekkend onderwijs-ondersteuningsaanbod. Belangrijke partners in ieder werkgebied zijn jeugdzorg en de leerplichtambtenaren van de gemeenten. We zijn met elkaar verbonden, zodat we optimaal kunnen aansluiten als de situatie m.b.t. uw kind daar om vraagt.
Een enkele keer blijkt al tijdens de aanmelding dat uw kind méér nodig heeft dan de school in eerste instantie kan bieden. Soms wordt dat pas later in de schoolloopbaan duidelijk.
Heeft uw kind extra onderwijsbehoeften? Dan schakelen wij de consulent passend onderwijs en medewerker sociaal team BUCH-gemeenten in. Samen gaan we op zoek naar de beste oplossing voor het kind. Daarbij hanteren we een duidelijk omschreven werkwijze, waarover u meer kunt lezen in hoofdstuk 5. Zo zorgen we ervoor dat alle stappen in de juiste volgorde worden gezet.

7.11 Ouders en kind

Ouders zijn in ons samenwerkingsverband educatieve partners. Zij zijn altijd betrokken bij het bepalen van wat er nodig is aan specifieke ondersteuning (passend onderwijs) – zie ook hoofdstuk 5.
De betrokkenheid van ouders bij de school van hun kinderen draagt sterk bij aan een voorspoedige (leer)ontwikkeling van hun kind. Wij vragen op meerdere manieren betrokkenheid van onze ouders.
Het is schoolbeleid dat de school in ieder geval twee ouderavonden organiseert en twee keer per schooljaar 10 minutengesprekken verzorgd.
Tijdens deze ouderavonden nemen we ouders mee in de pedagogische aanpak van de vrijeschool specifiek voor de leeftijdsfase waarin de kinderen zich bevinden. Tevens bespreken wij het wel en wee van de klas en worden er organisatorische onderwerpen te berde gebracht.
Tijdens de tien-minutengesprekken gaan ouders en leerkracht met elkaar in gesprek over de schoolse vorderingen en de algemene ontwikkeling van het kind. Mochten er zorgen zijn, kunnen ouders altijd een afspraak maken met de leerkracht van hun kind. Hieruit kan een hulpvraag komen die besproken kan worden met de intern begeleider van school. Vanaf de vierde klas wordt de leerling actief betrokken bij de 10-minuten gesprekken.
Als leerkracht, ouders en Intern begeleider een vraag hebben die verder gaat dan de expertise die de school zelf in huis heeft, kan de school een MDO organiseren.
Ouders nemen altijd deel aan het multidisciplinair overleg (MDO) met de leerkracht, intern begeleider en de consulent passend onderwijs van het samenwerkingsverband. De leerling kan ook voor een gedeelte deelnemen aan het MDO om zijn stem te laten horen. Ouders zijn partners in de besluitvorming en geven toestemming voor de uitvoering van de gemaakte afspraken. Tijdens het MDO maken we stapsgewijs een passend plan en leggen we afspraken vast. Het TOP dossier, een webbased programma, helpt ons hierbij.

7.12 Visie op onderwijsondersteuning en de ambitie

De Adriaan Roland Holstschool maakt deel uit van de Stichting Vrijescholen Ithaka **www.vsithaka.nl**,.
Ithaka is een stichting die meerdere vrijescholen onder haar hoede heeft. Voor Ithaka is basisonderwijs niet het vullen van een vat, maar het ontsteken van een vuur. Daar maken we ons graag sterk voor.
Meer algemene informatie kunt u vinden op: **www.vrijescholen.nl** of op onze website: **www.arhbergen.nl**

7.13 Onze uitgangssituatie

Onze school telt ongeveer 244 leerlingen. De kinderen zijn gegroepeerd in tien klassen:

- drie kleuterklassen (kinderen van 4-6 jaar): KK1, KK2, KK3 (vgl. groep 1-2 op een reguliere basisschool)
- één Michaëlklas (SNSklas 8 kinderen van 5 t/m 11 jaar met een beperking)
- zes lagere schoolklassen (kinderen van 6-12 jaar): klas 1, klas 2, klas 3, klas 4, klas 5, klas 6. (vgl. groep 3, groep 4, groep 5 enz. op een reguliere basisschool)

Wij zijn een regioschool. De gezinnen kunnen in nabijheid van de school wonen, maar komen ook uit omliggende dorpen komen als Schoorl, Groet, Heiloo en Alkmaar enz. Veel ouders kiezen heel bewust voor de vrijeschool vanwege de brede aanpak en het rijke onderwijs (hoofd, hart en handen).

Wij werken vanuit de overtuiging dat ieder kind recht heeft op een goed verzorgde brede basis. Het sociale aspect is heel belangrijk; elkaar helpen en samen optrekken. Naast rekenen en taal worden de kinderen geschoold in kunstzinnige vakken, muzikale ontwikkeling, verbinding met de natuur. Het brede aanbod maakt ons bijzonder. Door onze eigen uitgangssituatie in beeld te brengen, kunnen we als school beter aansluiten bij de onderwijsbehoeften van onze kinderen en ouders. Deze nemen we ook mee in onze ambities, schoolplan en professionalisering.
Het leren en de ontwikkeling van kinderen wordt beïnvloed door een heel scala aan factoren. Wij hebben daar niet altijd invloed op, maar kunnen er wel zo veel mogelijk rekening mee houden in het belang van de kinderen.
Factoren die van invloed zijn op het leren en de ontwikkeling van kinderen:

- Maatschappelijke ontwikkelingen
- Persoonlijke ontwikkeling van de leerling
- De thuissituatie
- Het sociale netwerk

7.14 Michaëlklas

De Michaëlklas is in februari 2019 gestart, als Samen Naar Schoolklas. Onze Michaëlklas is een klas met kinderen met een ontwikkelingsachterstand. Naast het verzorgen van onderwijs op maat is het doel van de Michaëlklas het verzorgen van inclusief onderwijs op de school. De kinderen in de Michaëlklas verschillen van leeftijd, van kleuter tot 11 jaar. Elke leerling is gekoppeld aan een klas die passend is bij de leeftijd en de ontwikkeling van het kind. Dagelijks hebben de kinderen naast hun onderwijs in de klas, integratie momenten met de klas waar ze aan gekoppeld zijn. Maar er zijn ook andere integratie momenten zoals het gezamenlijk vieren van jaarfeesten of omgekeerde integratie waarbij kinderen uit de andere klassen komen helpen of spelen in de Michaëlklas. Voor de klas staat een leerkracht en een zorgmedewerker (clientbegeleider). De school heeft hiervoor een samenwerking met Esdége-Reigersdaal zij leveren de clientbegeleiders. Op dit moment zit de klas met zijn 8 leerlingen aan het maximale aantal. Aan de klas zijn verschillende specialisten verbonden, zoals een fysiotherapeut, Leespraat begeleider en een orthopedagoog. De orthopedagoog ondersteunt en begeleidt de leerkrachten en is altijd bij de MDO's aanwezig. Per jaar zijn er twee kleine MDO's en één groot MDO. Bij een groot MDO zijn naast ouders, school en specialisten ook de consulenten van de gemeenten en van het SWV aanwezig. Tijdens de MDO's worden de doelen en de voortgang geëvalueerd en besproken.
De voortgang van de kinderen wordt naast verslaglegging in het TOP dossier, ook bijgehouden in de leerlijnen van Parnassys.

7.15 Maatschappelijke ontwikkelingen

Scholen hebben een maatschappelijke opdracht die in feite versterkt wordt met de invoering van de Wet passend onderwijs. We dragen zorg voor een optimale omgeving, waarin alle kinderen zich veilig kunnen ontwikkelen en hun talenten leren benutten om als volwaardig mens te leven. We bereiden leerlingen voor op de toekomst, zodat zij als volgende generatie de verantwoordelijkheid kunnen nemen voor zichzelf, mens en milieu. De school is in feite de oefenplaats voor het kind dat zich later als volwassene ín de wereld met zichzelf én met de wereld op gezonde wijze zal moeten verhouden.
In onze maatschappij zien we de volgende tendensen:

- Het aantal kinderen met uiteenlopende onderwijsbehoeften neemt toe. Met passend onderwijs als uitgangspunt en wettelijke context worden deze kinderen op de school in de buurt aangemeld. Om zo goed mogelijk aan te sluiten op de belangrijkste onderwijsbehoeften, werken we volgens de handelingsgerichte methodiek [1]. We kijken vooral preventief naar wat de leerling nodig heeft. De toenemende verschillen tussen kinderen vragen van scholen maatwerk.
- Het sociale verkeer is veranderd door sociale media. Kinderen groeien op met dagelijks gebruik van computer, smartphone en tablet. De digitalisering van de samenleving maakt veilige digitale communicatievaardigheden voor kinderen steeds belangrijker. Deze ontwikkeling heeft ook gevolgen voor het leren en het opdoen van kennis. Vaardigheden als samen delen, samen leren en samen creëren, kritisch denken, problemen oplossen zijn belangrijker en complexer geworden.
- De ouderpopulatie is divers. Er zijn meer verschillende manieren van opvoeden. Opvoedingsoriëntaties worden beïnvloed door herkomst, geloof, sociale status en opleiding. Ouders vormen voor kinderen de context waarin ze opgevoed worden. Partnerschap tussen ouders en school is dan ook belangrijk om elkaars opvoedingsoriëntatie te begrijpen en af te stemmen in het belang van het kind.
- Niet alle kinderen worden grootgebracht in wat we een traditionele gezinssituatie willen noemen, met een vader, een moeder, een of meerdere broers/zussen. Er is sprake van gebroken gezinnen, samengestelde gezinnen, eenoudergezinnen enz.
- Wij werken met de KiVA methodiek ter ondersteuning van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen.

Ook werken wij met een duidelijk protocol van Ithaka voor gescheiden ouders t.a.v. informatieverstrekking vanuit school. Wij zijn er voor het belang van het kind. Daarom houden wij ons afzijdig van conflicten tussen gescheiden ouders op school.

[1] Handelingsgericht werken, HGW, is cyclisch oplossingsgericht en kent 4 fasen: waarnemen-begrijpen-plannen- realiseren. Bron N. Pameijer **http://wij-leren.nl/hgw-pameijer.php**

7.16 Onze leerlingpopulatie

- De ouders zijn over het algemeen hoger opgeleid.
- Er zijn weinig kinderen met een andere culturele achtergrond.
- De leerlingenpopulatie komt voor 45% uit Bergen, 25% Groet en Schoorl, overige 30% uit de verder omliggende gemeenten en Alkmaar. Daaruit kunnen we concluderen dat we geen buurtschool zijn, maar een school waar ouders bewust voor kiezen, ook als de reisafstand (wat) groter is. Het continurooster dat wij al jaren hanteren is vanzelfsprekend voor ons door de gemiddeld grotere reisafstand die ouders en kinderen moeten overbruggen. De groei van onze school (van 220 lln in 2015 naar 244 in 2023) is opmerkelijk omdat Bergen een krimpgemeente is.
- Wat afwijkt in vergelijking tot de reguliere basisscholen:

Adriaan Roland Holstschool (04NH) Datum: 5-4-2023

Uitstroom

Weergave Aantal leerlingen per advies VO

	2014 / 2015	2015 / 2016	2016 / 2017	2017 / 2018	2018 / 2019	2019 / 2020	2020 / 2021	2021 / 2022	Totaal
VWO	9	10	4	6	14	3	6	7	**59**
HAVO t/m VWO		9	8	1	3	4	3	4	**32**
HAVO	6	4	7	5	8	7	6	7	**50**
VMBO TL t/m HAVO		6		1	1	1	1	2	**12**
VMBO KB t/m VMBO TL			3			2	1	1	**7**
VMBO TL	8	1	5	5	2	7	7	5	**40**
VMBO KB	1	2	1	3	1	1	5		**14**
VMBO GL t/m HAVO	1								**1**
	25	**32**	**28**	**21**	**29**	**25**	**29**	**26**	**215**

Er is meer doublure bij de kleuters (kleuterverlenging) door onze visie op de ontwikkeling van het jonge kind. In de afgelopen jaren was dit percentage iets hoger dan het landelijk gemiddelde. We geven jonge kinderen met een ontwikkelingsachterstand een kans om zich te ontwikkelen binnen ons vrijeschoolaanbod voor de kleuters. Daarnaast gaat ons antroposofisch mensbeeld uit van een fase van ontwikkeling van telkens 7 jaar. De periode 0-7 jaar is de periode van opbouw van het fysieke lichaam, de vorming van de organen, de ontwikkeling van de zintuigen, het ontwikkelen in eigen tempo van de leervoorwaarden.

Pas rond het 7e jaar komen er etherkrachten (levenskrachten) vrij voor het cognitieve leren, zo is onze visie. Wij zijn van mening dat een kleuter pas leerrijp is als hij/zij dat op alle vlakken laat zien: zowel cognitief, als sociaal-emotioneel, als motorisch. We hebben té vaak ervaren dat, als we twijfelen over de leerrijpheid, een kind in klas 1 (groep 3) vastloopt. Wij kiezen daarom liever voor een verlengde kleutertijd en niet voor een mogelijke doublure in klas 1. Maar daarnaast zien we ook kleuters die eerder dan hun 6e of 7e jaar op alle vlakken leerrijpheid laten zien en die kleuters gaan door naar klas 1 (groep 3).

Conclusie:

Wij zijn geen gemiddelde school. Enerzijds hebben wij een beduidend minder ingewikkelde populatie dan veel andere basisscholen in Nederland. Anderzijds zijn wij een school met een geheel eigen visie, gebaseerd op de antroposofie.

Om het onderwijsproces zo goed mogelijk af te kunnen stemmen op de totale populatie, brengen wij op de volgende bladzijden de algemene kenmerken van de leerlingen hierbij in beeld. Het gaat daarin om de volgende kenmerken:

- Leerstijlen en motivatie
- Taalsituatie.
- De 10 clusters in onderwijsbehoeften

1. De leerling heeft specifieke behoefte aan een leeromgeving die voorspelbaar en gestructureerd is.
2. De leerling heeft specifieke behoefte aan uitdagend en aangepast onderwijs binnen een eigen leerlijn, omdat hij/zij naar verwachting het fundamentele niveau (1F) niet haalt.
3. De leerling heeft specifieke behoefte aan een uitdagende, verrijkende, verdiepende en verbrede leeromgeving, die verdergaat dan het bestaande curriculum.
4. De leerling heeft specifieke behoefte aan een taalrijke leeromgeving, waarbij hij/zij taalvaardigheden ontwikkelt in een communicatief ingestelde omgeving waarbij er veel interactie is tussen spreker en ontvanger.
5. De leerling heeft specifieke behoefte aan oplossingsgerichte gedragsinterventietechnieken die de leerling zelfstandig toepast in verschillende situaties.
6. De leerling heeft specifieke behoefte aan passend leesonderwijs om leeftijdsadequate teksten te lezen en te begrijpen.
7. De leerling heeft specifieke behoefte aan passend rekenonderwijs om leeftijdsadequate rekenstrategieën toe te passen.
8. De leerling heeft specifieke behoefte aan een aangepaste, compenserende en toegankelijke omgeving (lichamelijk, audiologisch en/of visueel).
9. De leerling heeft specifieke behoefte om zijn/haar leren te ontwikkelen en zichzelf bij te kunnen sturen in het leren (executieve functies).

Geboden extra ondersteuning:

- laagbegaafdheid
- ontwikkelingsachterstand
- dyslexie
- hoogbegaafdheid
- gedragsproblematiek (ASS, AD(H)D)
- meertalige problematiek
- dyspraxie/dysgrafie
- fysieke beperking

Op dit moment zijn er 16 leerlingen met een TOPdossiers (waarvan er 8 in de Michaëlklas zitten).
Er zijn twee leerlingen met OPP (ontwikkeling perspectief plan).

Noodzakelijke ondersteuningsbehoefte ouders

Betrokkenheid / participatie in de school

Ouders stellen informatie op prijs en denken graag mee in beleid en keuzen die met betrekking tot het functioneren van de school en het onderwijs worden gemaakt. Ouders zijn ook in praktisch-organisatorische zin graag betrokken.

Ondersteuning

Ouders staan over het algemeen open voor ondersteuning. Ouders wensen open contact. Wat heeft een kind nodig om op school goed in de stroom mee te komen? In samenspraak met de ouders, leraar, IB en soms ook het kind worden de mogelijkheden van ondersteuning besproken.

7.17 Sociaal netwerk

Als school met een regiofunctie zijn er veel kinderen, die niet in de buurt van de school wonen en is er minder sprake van een "buurt-verbinding".
Er is een BSO op de school aanwezig, er zijn muzieklessen na schooltijd. Binnen het dorp Bergen zijn er meerder vrijetijdsbestedingen mogelijk zoals sportverenigingen, culturele activiteiten en is er een scoutingvereniging. De ligging van Bergen maakt dat ouders makkelijk met hun kinderen de natuur in kunnen zoals naar het bos, duin of strand.

7.18 Inrichting onderwijsondersteuning

Onze aanpak is er in alle opzichten op gericht dat kinderen optimaal kunnen leren en zich ontwikkelen. Hierbij stimuleren we een ontwikkeling in de brede zin van het woord (het leren van kinderen in vele opzichten: motoriek, cognitie, kunstzinnigheid, creativiteit, muzikaliteit enz.) en proberen we belemmeringen in de ontwikkeling en/of het leren te voorkomen of (zoveel mogelijk) weg te nemen. We maken werk van een sterk didactisch en pedagogisch klimaat.
We willen (mogelijke) belemmeringen in het leren en/of de ontwikkeling van een kind vroegtijdig signaleren. Daarvoor hebben we een handelingsgerichte ondersteuningsstructuur ingericht volgens de principes van Handelingsgericht werken (HGW).
Onze ondersteuningsstructuur sluit aan op de werkwijze van ons samenwerkingsverband Passend primair onderwijs Noord-Kennemerland. Zie hoofdstuk 5.

7.19 Ons schoolondersteuningsprofiel

Dat wat onze school aan kinderen kan bieden zónder extra ondersteuning van buiten, valt onder de zgn. basis- en lichte ondersteuning. De basisondersteuning wordt bepaald door wet- en regelgeving, door de afspraken binnen het samenwerkingsverband én door onze eigen ambitie en visie
In dit hoofdstuk geven we inzicht in ons schoolondersteuningsprofiel. Dat doen we aan de hand van Tien clusters van onderwijsbehoeften. Een cluster met de daarbij horende aanpak heet een arrangement. Daarnaast laten we met het profiel zien waarin we ons verder willen ontwikkelen.
Bron clusters: TOP dossier (groeidocument). TOP staat voor Totaal Ontwikkel Plan.

7.20 De leerling heeft specifieke behoefte aan een leeromgeving die voorspelbaar en gestructureerd is.

Aanpakken die de school ter beschikking heeft

- In de kleuterklassen staat het leren door nabootsing centraal. Kinderen ontwikkelen zich door na te doen en over te nemen. De structuur is sterk, de voorspelbaarheid is groot. Prestatiegericht en schools leren is nog niet aan de orde. Leraren observeren en volgen de ontwikkeling van de kinderen en dagen hen uit middels spel en beweging.
- In alle klassen een duidelijk ritme besloten in het jaar; wij volgen de seizoenen en vieren de feesten die daarbij horen. Het vieren van de feesten is een rijke traditie waar altijd met veel enthousiasme naar uitgekeken wordt door kinderen, leraren en ouders.
- Dit ritme komt ook tot uitdrukking in onze seizoentafels. Daarnaast zijn wij behoudend met nieuwe impulsen van buitenaf, wij zijn kritisch op het grote aanbod aan projecten die ons tussentijds aangeboden wordt.
- Elke dag kent een vaste opstart; hand schudden bij de deur, spreuk, lezen, een vast ochtendbegin. Zang, gedicht, kort gesprek en een vooruitblik op de dag hoort daarbij. Het rooster staat op het bord.
- Voor kinderen die extra behoefte hebben aan voorspelbaarheid en structuur, zetten wij bijvoorbeeld structuurkaarten, zandlopers of time-timers in.

De ontwikkeling van zowel het denken, als het voelen en willen (hoofd, hart en handen) zijn in het leerplan even belangrijk. Op de vrijeschool worden alle vermogens van een kind aangesproken, zodat ieder kind zijn kwaliteiten optimaal en vrij kan benutten.
Hierbij staan algemene menselijke waarden zoals gemeenschapszin, respect en compassie centraal. Deze worden niet opgelegd, maar als basisgevoelens in de lessen en in de omgang met elkaar bewust gewekt. Burgerschapsonderwijs is hier een voorbeeld van; we leren de kinderen om met een actieve betrokken houding een bijdrage te leveren in een gemeenschap, samenleving.

7.21 De leerling heeft specifieke behoefte aan uitdagend en aangepast onderwijs binnen een eigen leerlijn, omdat hij/zij naar verwachting het fundamentele niveau (1F) niet haalt.

Aanpakken die de scholen ter beschikking hebben

- De school heeft een breed ontwikkelingsaanbod waardoor het kind altijd op andere deelgebieden wel mee kan komen (zie ook 4.1), wat goed is voor het zelfvertrouwen van het kind.
- De school heeft toegang tot specialisten op het gebied van taal, rekenen.
- De school heeft een onderwijsassistente een leerkrachtondersteuners en een intern begeleider die extra ondersteuning kunnen bieden aan leerkrachten en aan kinderen die voor een periode extra begeleiding kunnen gebruiken.
- De school heeft een ervaren intern begeleider die de wetten van de aangepaste leerlijnen goed kan toepassen en daarin de leerkracht en ouders kan ondersteunen.
- De school heeft een pedagogisch klimaat gecreëerd waarbij verschillen normaal en geaccepteerd zijn.
- De school maakt bewuste keuzes voor toetsing.
- De school hanteert verschillende werkvormen en oefenmogelijkheden gericht op het bereiken van de leerdoelen en het tegemoet komen aan de onderwijsbehoeften. Dit doen wij door coöperatief te leren, ICT in te zetten als dit echt een toevoeging is, rekening te houden met verschillende leerstijlen.

Ambitie

Wij verbeteren en stimuleren de handelingsbekwaamheid van de individuele leraar blijvend d.m.v. (na)scholing, het interne gesprek en collegiale visitatie. De uitwerking van deze ambitie is vastgelegd in het schoolplan en de jaarplannen, die hierop voortbouwen.

7.22 De leerling heeft specifieke behoefte aan een uitdagende, verrijkende, verdiepende en verbrede leeromgeving, die verdergaat dan het bestaande curriculum.

Aanpakken die de school ter beschikking heeft:

- De school heeft een breed aanbod voor kinderen die meer dan de basisstof aankunnen. Er zijn materialen en spellen aangeschaft die in zowel in de klassen als in kleinere groepen kinderen worden ingezet. Het team is geschoold door een deskundige op het gebied van hoogbegaafdheid.
- De school signaleert kinderen die behoefte hebben aan een uitdagende, verrijkende, verdiepende en verbrede leeromgeving, die verdergaat dan het bestaande curriculum. Bijvoorbeeld met behulp van een signaleringslijsten. Eventueel kan er vanuit het Samenwerkingsverband een HB- specialist worden geconsulteerd.
- De school gebruikt zowel divergente als convergente denktechnieken. Dit doen wij o.a. met opdrachten die het kritisch en creatief denken stimuleren. Met name binnen het periode- onderwijs.
- Op de Adriaan Roland Holstschool ligt de aandacht op de brede ontwikkeling, de persoonsvorming. Hierbij maken we gebruik van leerkracht-kind gesprekken vanaf eind 3e klas. Met het kind praten in plaats van over een kind helpt mee om kinderen meer eigenaarschap te geven van hun eigen leerproces.
- Tijdens MDO's met Het Samenwerkingsverband stimuleren we kinderen ook om gebruik te maken van hun hoorrecht. Kinderen laten mee luisteren, meepraten en meedenken in hun eigen vraagstuk tijdens een MDO. Deze deelname is per kind en MDO verschillend en wordt in overleg met alle betrokkenen op maat toegepast.

Ambitie

Met de bovenstaande aanpak willen wij deze groep kinderen beter bereiken. Dat dit lukt blijkt uit het feit dat ze met meer welbevinden naar school gaan. Zij ontwikkelen zich beter en dat blijkt ook uit de methode-toetsen en niet-methode toetsen die wij op school afnemen. Ook ouders koppelen ons deze waarneming terug en zijn tevreden over de aanpak van hun kind. Ouders willen we ook (blijvend) betrekken bij het aanbod.

7.23 De leerling heeft specifieke behoefte aan een taalrijke leeromgeving, waarbij hij/zij taalvaardigheden ontwikkelt in een communicatief ingestelde omgeving waarbij er veel interactie is tussen spreker en ontvanger.

Aanpakken die de school ter beschikking heeft

- De lesstof van de school is opgebouwd in leerjaren, ontwikkelingsfasen en daaraan gekoppeld vertelstof. Deze vertelstof is de kapstok voor de ontwikkeling van rijke taal. Denk aan sprookjes, mythen, fabels en sagen.
- Er is een rijke bibliotheek en een taal-leescoördinator die nauw betrokken is bij het taal/lees onderwijs in alle klassen.
- De vertelstof wordt met regelmaat uitgespeeld en op vele verschillende manieren verwerkt.
- Wij hanteren de leesmethodiek van ZLKLS (Zo Leren Kinderen Lezen en Spellen) en voeren dat door in de hele school met de spellingsmethode STAAL (behorend bij ZLKLS).

7.24 De leerling heeft specifieke behoefte aan oplossingsgerichte gedragsinterventietechnieken die de leerling zelfstandig toepast in verschillende situaties.

Aanpakken die de school ter beschikking heeft

- De school staat bekend om de sociale (veilige) sfeer. Als ongewenst gedrag zich voordoet dan wordt daar adequaat en snel op gereageerd, kinderen en ouders worden dan betrokken.
- We gebruiken een duidelijk plan van aanpak als zich pestsituaties voordoen. (Pestprotocol)
- Het team is geschoold in KIVA; een sova-training die staat voor het samen verzorgen van een fijne school.
- De school ziet ongewenst gedrag als een schoolprobleem wat zich dus niet beperkt tot een aantal kinderen of een klas. Bij ongewenst gedrag hanteert de school een gedragsprotocol.

7.25 De leerling heeft specifieke behoefte aan passend leesonderwijs om leeftijdsadequate teksten te lezen en te begrijpen.

Aanpakken die de school ter beschikking heeft

- Zie punt 4.4
- De school heeft de afgelopen jaren ingezet op het gebruiken van ICT middelen voor passend leesonderwijs. Kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte op het gebied van lezen en spellen maken gebruik van diverse ondersteunend digitaal programma's.
- Tevens heeft de school mogelijkheid om extra leeszorg in te zetten in de vorm van Ralfi lezen, tutorlezen en toneellezen o.l.v. onderwijsassistent of RT

7.26 leerling heeft specifieke behoefte aan passend rekenonderwijs om leeftijdsadequate rekenstrategieën toe te passen.

Aanpakken die de school ter beschikking heeft

- De leerkrachten signaleren leerlingen met rekenproblemen tijdig door systematisch rekengesprekken te voeren en toetsen te analyseren.
- De school heeft een rekencoördinator in opleiding samen met IB-er en de klassenleerkracht volgen zij de ontwikkeling van het rekenen op leerling- en klassenniveau.
- De school heeft een rekenmethode waarbij kinderen, naast de basisstof, een aangepast aanbod kunnen volgen. (Getal en Ruimte).

7.27 De leerling heeft specifieke behoefte aan een aangepaste, compenserende en toegankelijke omgeving (lichamelijk, audiologisch en/of visueel).

Aanpakken die de school ter beschikking heeft

In overleg met ouders kan altijd bekeken worden of wij aan bijzondere verzoeken kunnen voldoen. Op dit moment zijn er weinig specifieke aanpassingen. Wel zijn de lokalen allemaal gelijkvloers en heeft de school een invalidetoilet, en zijn er aanpassingen gemaakt bij de drempels zodat de lokalen rolstoel toegankelijk zijn.

Zo nodig organiseert de IB-er met ouders en leerkracht de aanpassingen in samenwerking met het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs.

7.28 De leerling heeft specifieke behoefte om zijn/haar leren te ontwikkelen en zichzelf bij te kunnen sturen in het leren (executieve functies).

Aanpakken die de school ter beschikking heeft

- De school is op de hoogte van de executieve vaardigheden en leerkrachten kunnen deze herkennen. Dit doen wij door te observeren, te luisteren naar ouders en het kind. Vervolgens stimuleren wij deze vaardigheden door:
- **Werkgeheugen**: informatie in je geheugen houden bij het uitvoeren van complexe taken. Dit doen wij door complexe taken op te delen in kleine stukken. De kinderen leren zelf een stappenplan te maken en stappen af te vinken door middel van dagtaken en weektaken.
- **Emotieregulatie**: emoties reguleren om doelen te behalen of gedrag te controleren. Wij maken gebruik van de KIVA methodiek om diverse vaardigheden op dit vlak te oefenen. De school heeft een gedragsprotocol om bij kinderen die buiten de groep dreigen te vallen positief gedrag te stimuleren.
- **Flexibiliteit**: flexibel omgaan met veranderingen en tegenslag. Dit doen wij door regelmatig gezelschaps- en KIVA spellen te doen.
- **Taakinitiatie**: op tijd en efficiënt aan een taak beginnen. Bewust maken van de tijd door inzet van o.a. timers of de Meichenbaum methode.
- **Timemanagement**: tijd inschatten, verdelen en deadlines halen. Dit doen wij door een zandloper en/of timetimer in te zetten. Kinderen te helpen met het inzichtelijk maken van tijds (verloop).
- **Metacognitie**: een stapje terug doen om jezelf en de situatie te overzien en te evalueren. Dit doen wij door regelmatig tijdens het werk de kinderen te laten reflecteren. Aan het einde van elke periode maken de kinderen een evaluatie van wat er goed ging en wat zij graag nog beter willen leren.

7.29 Ondersteuningsniveaus

Uw kind krijgt op school de ondersteuning die passend is: zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. We evalueren regelmatig. Is er meer of juist minder nodig? Dan passen we het niveau van ondersteuning aan.
We onderscheiden vijf niveaus van ondersteuning:

- Ondersteuningsniveau 0 basisondersteuning
- Ondersteuningsniveau 1 lichte ondersteuning als onderdeel van de basisondersteuning
- Ondersteuningsniveau 2 extra ondersteuning binnen de school, gericht op preventie en vroegtijdig handelen
- Ondersteuningsniveau 3 extra ondersteuning door externen
- Ondersteuningsniveau 4 speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs, S(B)O

Ondersteunings niveau	Niveau	Jaarplanning	Betrokkenen
Ondersteunings-niveau 0 (basis-ondersteuning)	De basisaanpak (differentiatie). Onderwijsbehoeftes van de leerlingen. Instructie op drie niveaus: - instructiegevoelig - instructieafhankelijk - instructie-onafhankelijk	- 10 minutengesprekken - Toetskalender - Plan van aanpak (DGO/PVA) (rekenen, spelling, technisch lezen, begrijpend lezen).	**Leerkracht, kinderen.**
Zorgniveau 1 (basis-ondersteuning)	Extra zorg binnen de klas. Cognitief, sociaal-emotioneel, motorisch, thuis situatie. Toevoeging aan DGO/PVA (anders: apart document)	- Leerling- en klassen besprekingen - Extra interventies - Kinderbespreking (optioneel)	**Leerkracht, kinderen en IB'er.** Ouders worden ten minste geïnformeerd. Mogelijk ook team, RT'er, vakleerkrachten, onderwijsassistent
Ondersteunings-niveau 2	Onderzoeksfase, extra ondersteuning, binnen de school. TOP dossier wordt gestart	Ondersteuningsteam (OT) MDO	**Leerkracht, kinderen, IB'er, ouders, consulent SWV** Mogelijk ook directeur, RT'er, vakleerkrachten, consulent Sociaal Team BUCH
Ondersteunings-niveau 3	Speciale zorg, extra ondersteuning binnen de school, door externe specialisten. TOP dossier Ontwikkelingsperspectief (OPP)	Multi Disciplinair Overleg (MDO)	**Leerkracht, kinderen, IB'er, ouders, directeur, consulenten SWV en Sociaal Team BUCH mogelijk ook externe specialisten**

Ondersteunings niveau	Niveau	Jaarplanning	Betrokkenen
Ondersteunings-niveau 4	Speciaal (Basis)Onderwijs TOPdossier MDO -> MDO T -> TLV (toelaatbaarheidsverklaring)	Multi Disciplinair Overleg (MDO) - OPP (zo nodig)	**Leerkracht, kinderen, IB'er, ouders, directeur, consulenten SWV en Sociaal Team BUCH vertegenwoordi ger S(B)O, mogelijk ook externe specialisten**

7.30 Werkwijze

Om uw kind passend onderwijs te bieden, hanteren alle scholen in Noord-Kennemerland dezelfde werkwijze. Daardoor kunnen we goed samenwerken. Een belangrijk hulpmiddel is het TOP dossier (voorheen: groeidocument). Alle scholen en samenwerkende instanties zoals jeugdhulp en zorg werken met het TOP dossier – vanuit de gedachte: één kind, één plan.
Heeft uw kind extra ondersteuning nodig? Dan bepalen de leerkracht en intern begeleider welk niveau van ondersteuning passend is. Indien nodig schakelen we de consulent van het samenwerkingsverband in.

Overleg tussen school en ouders

We bespreken zorgvuldig wat uw kind precies nodig heeft. Wie is uw kind als persoon? Wat gaat er goed? Wat gaat er minder goed? Wat is er nodig om te zorgen dat het beter gaat? Dit wordt beschreven in het TOP-dossier. In het zogeheten multidisciplinair overleg (MDO) bent u een belangrijke gesprekspartner. Hierbij is ook altijd de consulent van het samenwerkingsverband en de consulent Sociaal Team van de BUCH aanwezig.

Overleg met andere professionals

Soms worden er ook andere professionals betrokken bij het MDO. Bijvoorbeeld medewerkers van jeugdhulp, gemeente of zorginstellingen. Iedereen brengt zijn eigen gezichtspunt in. Zo ontstaat een gezamenlijk plan voor de juiste vervolgstappen.

TOP dossier

Het TOP dossier is een digitaal werkdocument dat ons praktische handvatten biedt om een leerling effectief te ondersteunen. Als ouder wordt u actief betrokken bij het invullen van het TOP dossier.
Het TOP dossier…

- …geeft een goed beeld van de ontwikkeling en behoeften van een leerling én van de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht, school en ouders.
- … is gespreksleidraad bij de bespreking van de leerling in het multidisciplinair overleg (MDO).
- … bevat, indien aan de orde, het ontwikkelingsperspectief (OPP) van de leerling.
- … biedt eenduidigheid en onderbouwing van vervolgstappen.
- … biedt mogelijkheden om met externe jeugdhulpverleners en voortgezet onderwijs samen te werken – één kind, één plan.

Werkgebieden

We willen uw kind passend onderwijs dicht bij huis bieden: in ons werkgebied werken alle scholen samen, over de muren van de schoolbesturen heen. Het samenwerkingsverband kent meerdere werkgebieden. We bundelen onze krachten, wisselen kennis uit en weten van elkaar welke expertise er is.
Hebt u vragen? U kunt terecht bij de leerkracht, intern begeleider of bij de consulent van het samenwerkingsverband.

7.31 Grenzen aan de ondersteuning van onze school

Nadat we de behoeften van uw kind goed in kaart hebben gebracht, kan duidelijk worden dat het antwoord op sommige ondersteuningsvragen buiten het bereik van onze school ligt. Deze grens in ondersteuning is niet altijd scherp. Het aangeven van grenzen is maatwerk. Analyse, eerlijkheid en helderheid zijn belangrijk om de grens van het kunnen te bepalen.
Uitgaand van wat uw kind nodig heeft, zoeken we dan samen met u en het samenwerkingsverband een (andere) passende onderwijsplek voor uw kind. Dit kan zijn;

- Een andere (reguliere) basisschool.
- Een school voor SBO (speciaal basisonderwijs)
- Een school voor SO (speciaal onderwijs)

We kijken samen naar wat het beste is voor uw kind. Het belangrijkste is dat het kind zich optimaal kan ontwikkelen en krijgt wat daarvoor nodig is.

Ambitie

Voor de vrijescholen geldt dat wij het liefst zoveel mogelijk kinderen zouden willen laten profiteren van ons aanbod. Wij beogen een brede ontwikkeling- echter, een veelzijdig curriculum bieden is niet mogelijk in klassen die te groot zijn. Wij hanteren een norm van maximaal 28 leerlingen per klas.
Als we tegen grenzen aanlopen…
Er zijn twee scenario's.

1. Bij nieuwe aanmeldingen wordt altijd zorgvuldig gekeken of er een passende plek is. Daarbij nemen wij een aantal criteria in overweging:
   - de grootte van de klas
   - de draagkracht van de klas
   - de draagkracht van de leerkracht
   - de ondersteuningsbehoefte van de leerkracht en de mate waarin daaraan tegemoet kan worden gekomen.
   - De ondersteuningsbehoefte van het team en de mate waarin daaraan tegemoet kan worden gekomen.
   - Dit alles in relatie tot de onderwijsbehoefte van uw kind

De mogelijkheden voor het bieden van passende ondersteuning kan in de verschillende klassen om verschillende redenen uiteenlopen.
De eindbeslissing over de (extra) belastbaarheid van de klas en de leerkracht ligt bij de interne begeleider en de schoolleider, waarbij de stem van de leerkracht een groot gewicht in de schaal legt.

2 Soms gaat het om een leerling die al op onze school staat ingeschreven en les volgt. In de loop der tijd wordt duidelijk dat wij als school tegen onze grenzen aanlopen. Dit uit zich in:

- Onveilige situaties
- Frequente verstoring van de lessen
- Frustratie bij de leerling, leerkracht en/of klasgenoten

We realiseren ons dat er veel factoren meespelen in het wel of niet kunnen realiseren van maatwerk. Daarom benadrukken wij nogmaals dat elk verzoek open en eerlijk zal worden onderzocht.

Als u verder nog vragen heeft over dit Schoolondersteuningsprofiel kunt u altijd contact opnemen met de intern begeleider of schoolleider.
De contactgegevens kunt u vinden op onze website.

8 Contactgegevens

8.1 Stichting Vrijescholen Ithaka

8.1.1 Bestuur

Het College van Bestuur is het bevoegd gezag van de Ithaka scholen. Het College werkt als een beleidsbepalend bestuur. Dit betekent dat in nauw overleg met de schoolleiding wordt gekomen tot een voorwaardenscheppend en professioneel beleid voor de scholen binnen de stichting. Het College van Bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid voor de identiteit, de instandhouding van de scholen, de kwaliteit van het onderwijs en de bedrijfsvoering. De bestuurstaken van Ithaka zijn dan ook het bewaken van de missie en de doelstellingen van de school, het waarborgen van de continuïteit en de onderwijskwaliteit. Vandaar ook dat Ithaka als werkgever optreedt voor alle medewerkers van de scholen die bij ons zijn aangesloten. Het bestuur delegeert taken die zijn beschreven in een managementstatuut. Uitgangspunt is de Wet op het Primair Onderwijs en de code Goed Bestuur van de Primair Onderwijs Raad. Het college van bestuur legt verantwoording over zijn functioneren af aan de Raad van Toezicht.
Deze raad bepaalt onder meer de goedkeuring van het strategische beleid, het jaarverslag en de benoeming en ontslag van leden van het College van Bestuur.

Bestuurder:
Mevr. M. van Wijnen
bestuur@vsithaka.nl
www.vsithaka.nl

8.1.2 Schoolleiding

De schoolleiding van de Adriaan Roland Holstschool berust bij de directeur.
directie@arhbergen.nl
www.arhbergen.nl

8.1.3 Medezeggenschapsraad (MR & GMR)

Elke Ithaka-school heeft een eigen medezeggenschapsraad. De Medezeggenschapsraad, kortweg MR, vertegenwoordigt alle ouders én leerkrachten van de school. De MR vergadert zeven keer per jaar en denkt mee over alles dat de school aangaat. Iedereen is daarbij van harte welkom. De reglementen van de MR zijn gebaseerd op het Medezeggenschapsstatuut. Het bevoegd gezag wordt in de MR vertegenwoordigd door de schoolleiding.

Stichting Ithaka heeft een Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad, de GMR.
Hierin is elke MR van de tien Ithaka-scholen vertegenwoordigd. Josefien van Geluk vertegenwoordigt de school in de GMR.

(G)Medezeggenschapsraad
personeel: Bibi van den Bighelaar, Femke Draaisma, Joël Peters ouders: Anika Bregman, Sven Rickli, Danël van Oort.

8.1.4 Het lerarenteam

Het team van leraren bestaat uit alle klassenleerkrachten, vakleerkrachten, een onderwijsassistent en een intern begeleider. Wekelijks ontmoeten zij elkaar in de pedagogische vergadering voor studie en bespreking van pedagogische onderwerpen en achtergronden en voor kinder- en klasbesprekingen. In de onderbouw- en kleutervergadering bespreken de desbetreffende leraren praktisch-organisatorische onderwerpen.

Een aantal malen per jaar worden studie(mid)dagen gepland om onderwerpen nader uit te werken, soms onder begeleiding van begeleidingsdienst of externe specialisten.

kleuterklas 1	Ingrid Hoeksema en Manuela Pratzka
kleuterklas 2	Femke Draaisma en Maartje Stam
kleuterklas 3	Esther Meinen
klas 1	Anita Komdeur
klas 2	Bijoux Bout
klas 3	Job Kamsma
klas 4	Susan den Otter en Iris Ruhé
klas 5	Annemarie Schipper
klas 6	Joël Peters
Michaëklas	Linda van Duinen en Julia Chapman

Directeur	Niels Vierling
Euritmie	Tessa Balder
Gym	Roos van Gemerden
Houtbewerken	Erik van Houten
Handwerken	Suzanne Vree
Verrijkingsonderwijs	Susan den Otter
Onderwijsassistent	Brechje Brave
Onderwijsassistent	Sylvia de Bruin
Ondersteuning	Linda Admiraal

Huismeester	Jan Repko en Johannes Junker
Secretariaat	Sathya Goedel- van den Nieuwendijk
Aandachtsfuncionaris	Femke Draaisma
Intern begeleider	Renée van Ekelenburg
Intern contactpersoon	Karina van Helmondt

8.2 Externe contacten

8.2.1 GGD Hollands Noorden

email: **info@ggdhollandsnoorden.nl**
web: **www.ggdhollandsnoorden.nl**
Postbus 324, 1740 AH, Schagen
Hier kunt u o.a. met vragen betreffende opvoeding en infectieziekten en diverse andere gezondheidsproblemen terecht.

8.2.2 Extern vertrouwenspersoon

Landelijk Instituut Vertrouwenspersonen
Arsida van Velzen
arsida.van.velzen@livp.nl
088 - 425 23 05

8.2.3 Buitenschoolse opvang Alles Kits

Alles Kits biedt naschoolse opvang op de Adriaan Roland Holstschool en is met de groep De Toverster gevestigd in het schoolgebouw. De BSO onderschrijft de uitgangspunten van de school dat kinderen van nature nieuwsgierig en gretig zijn om te leren. De activiteiten sluiten daarbij aan. Zo zijn het spelmateriaal en de activiteiten afgestemd op de antroposofische visie. Eten en drinken komt van de biologische winkel.

De persoonlijke aandacht voor elk kind staat bij de opvang centraal. De kinderen struinen over het schoolplein, ze klimmen, klauteren en voetballen met hun vriendjes. Buitenspelen doen we graag en het liefst iedere dag, Bakken is één van de wekelijks terugkerende activiteiten, waarbij de kinderen met veel plezier gezonde snacks maken. De activiteiten dragen bij aan de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind en stimuleren de creativiteit en het samen spelen.

Neem voor meer informatie gerust contact op of loop eens binnen om een kijkje te nemen.

Tijden:

Naschoolse opvang	Maandag t/m vrijdag:	12.45 - 18.30 u
	Maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag	12.45 - 15.00 u
		12.45 - 18.30 u

Neem contact op

Website:	**www.kovalleskits.nl**
Mail:	**info@alleskits.org**
Groep:	06 - 3222 5148
Administratie:	0229 - 278 560

8.3 Contacten vrijeschool beweging

8.3.1 Vereniging van vrijescholen

Diederichslaan 25, 3971 PA, Driebergen
tel. 0343 - 536 060
www.vrijescholen.nl

De Vereniging van vrijescholen is een vereniging van besturen van vrijescholen.
De activiteiten die de Vereniging op het gebied van onderwijs ontplooit zijn gericht op samenwerking en kwaliteit, voorlichting en communicatie, bestuurlijke en pedagogische aangelegenheden en maatschappelijke ont- wikkelingen.
Zij heeft drie taken: vertegenwoordiging én belangenbehartiging bij de overheid (lobby), presentatie naar buiten van het vrijeschoolonderwijs, het binden van haar leden op de ontwikkeling van het vrijeschoolonderwijs en het stimuleren van overleg tussen (groepen van) partners.

Dit betekent dat de Vereniging zich onder andere bezig houdt met:
- Internationale ondersteuning en afstemming op de uitgangspunten van ons onderwijs.
- Behoud en groei in en van de zuil, denominatie (antroposofisch, vrijeschoolonderwijs, neutraal bijzonder).
- Vrijheid van inrichting (opheffingsnorm, huisvesting).
- Definitie van opbrengsten (cognitief én sociaal-emotioneel).
- De achtergronden van de functie van euritmie.
- Het ondersteunen van de realisatie van het lectoraat vrijeschoolpedagogie.
- Ondersteuning van kinderopvang vanuit dezelfde visie.

8.3.2 BVS Schooladvies

Vondellaan 50, 3521 GH Utrecht
tel. 030 - 281 96 56
web: **www.bvs-schooladvies.nl**

BVS-schooladvies (Begeleidingsdienst voor vrijescholen), gevestigd in Utrecht, is een onderwijsadviesbureau met kennis en expertise van vrijeschoolonderwijs. Zij levert diensten aan scholen door het hele land.

8.3.3 Hogeschool Leiden - vrijeschool PABO

Zernikedreef 11, 2333 CK Leiden
tel: 071 - 518 88 00
web: **www.hsleiden.nl/vrijeschool-pabo**
Opleidingen voor vrijeschool leraar, euritmist, muziekdocent en nascholing

8.3.4 VBS- vereniging van algemeen bijzondere scholen

Bezuidenhoutseweg 225, 2594 AL Den Haag
tel: 070 - 331 52 52

De VBS is een werkgeversorganisatie en werkt samen met de andere werkgevers- en schoolleiderorganisaties in het onderwijs.

De VBS behartigt de belangen van de bij de VBS aangesloten scholen; naast belangenbehartiging kunnen besturen en directies advies bij het Centraal Bureau van de VBS inwinnen over uiteenlopende onderwerpen. Het gaat daarbij om vragen die betrekking hebben op bestuur, beheer en organisatie van scholen. De VBS faciliteert eveneens een onafhankelijke klachtencommissie waarbij u terecht kunt in het geval u dat noodzakelijk acht.

Externe klachtencommissie

Secretariaat Landelijke Klachtencommissie
Postbus 95572, 2509 CN Den Haag,
tel. 070 - 331 52 15
www.vbs.nl

8.3.5 Vereniging voor Vrije Opvoedkunst (VOK)

Molenvliet 442, 3076 CM, Rotterdam
tel. 010 – 842 58 05
web: **www.vrijeopvoedkunst.nl**
Het VOK is een vereniging binnen de Vrije School beweging die de pedagogie van Rudolf Steiner steunt in de ruimste zin van het woord.
Zij geeft 8x per jaar het tijdschrift 'Vrije Opvoedkunst' uit.

8.3.6 Stichting Internationaal Hulpfonds voor vrijeschoolpedagogie

Laan van Meerdervoort 207 C2
2517 BC Den Haag
tel. 06 5232 8532
www.internationaalhulpfonds.nl

9 Aanbevolen literatuur

9.1 Onderwijs

Anders omgaan met kind en school	M. Ploeger
De Vrije School	F. Carlgren
Kinderen met een raadsel	M. Terlouw e.a.
Mijn kind op de vrije school?	H.J. Bussmann
Omgaan met de jaarfeesten	M. Anschütz
Onderwijs met hart en ziel	J.v.d. Meulen e.a.

9.2 Opvoeding

Ieder kind z'n temperament	H.v. Houwelingen
Van peuter tot kleuter	D. Udo de Haas
Kleuterwereld - sprookjeswereld	D. Udo de Haas
De ziel van het kind	C. v.Heijdebrandt Kind
Kind van zes (idem van negen en twaalf)	H.Koepke
Ontwikkelingsfasen van het kind	B.Lievegoed
Opvoeden in de 21 eeuw	J.Meys
Puberteit, de smalle weg naar innerlijke vrijheid	J.Meys
Opvoeden uit inzicht	H.Pronk e.a.
Opvoeding in het licht van de antroposofie	R.Steiner
Over angstige verdrietige en onrustige kinderen	H.Köhler
Raadsels van het menselijk temperament	R.Steiner
Van herfst tot zomer (jaarfeesten)	F.Tak
Mijn lot heeft vlam gevat	M. Seelen

9.3 Gezondheid en ziekte

De eerste zeven jaar	E. Schoorel
De twaalf zintuigen	A.Soesman
Dokter wat ik nog vragen wou	A.v.d.Stel e.a
Kinderspreekuur	W.Goebel e.a

9.4 Antroposofie

Antroposofie, een kennismaking	H. van Oort
Algemene menskunde	R.Steiner
Antroposofie	W.F.Veltman
De levensloop van de mens	B.Lievegoed
De weg van de meeste weerstand	H.Pronk
Metamorfose van het zieleleven	R.Steiner

9.5 Overige Vrije Scholen

Overige scholen vindt u op de website van de stichting vrije scholen Ithaka **www.vsithaka.nl**